

ROMA NE
Paulom dis tcgãya sa
Roma ne koe
Téé-cookg'ai sa

Paulo ba kò ncëes tcgãya sa Roma di ne dtcòm-kg'ao ne góá máá, Roma dis kereke sam kò dàra kg'oana khama. Gam dis tc'ëe sa kò dtcòm-kg'ao ne cgoa síí gaa koe cg'árése hãa, a nxãwa còoka qõò si i.

Dtcòm-kg'ao nem ko qãèse bìrí, dtcòm-kg'ao ba ko dùús koe dtcòm sa, naka dtcòm ko wèè cáman di kg'òèan koe dùú sa nxàe sa.

Paulo ba ko 1:17 koe góá, tcgãyas ko nxàe gúuan ka: Baebele sa ko nxàea tcg'òó, Nqari ba ko ntama ma khòe ne Gam ka tchànokagu sa: dtcòm koe guu a, “gaas di tshoa-tshoasean koe guu a síí gaas di chõò-q'ooan koe tééan koe.”

Me ko nxãaska Paulo ba 1-3 di xu tcee xu koe x'ái, wèé ne khòe ne (Juta ne hëé naka tãá zi qhàò zi di ne hëéthëéa) cg'ãèan di qarian dòm q'oo koe hãa, ke méé ne Nqarim cgoa xg'ae-xg'aese sa. Jeso Krestem koe dtcòm koe cúí ne ko khòe ne guu a Nqarim koe tchànokaguè (3:22).

Dtcòm-kg'ao ne ko Krestem koe guu a Nqarim koe tòókuan hòò (5:1), naka kabas kg'òè sa hëéthëé e (6 dim tceem koe). Nqarim dim Tc'ëe ba ko dtcòm-kg'ao ba kgoara, x'áèan di qarian koe hëé, cg'ãèan koe hëé naka x'oos koe hëéthëé e (7-8 di tsara tcee tsara koe).

Me ko nxãaska Paulo góá, nta ne kò ma Juta ne hëé naka qhàò zi di ne hëéthëé ma Nqarim ko ma

nqõóm di ne khòè ne ma tc'ëea máás koe ma tcãa sa (9-11).

Còo dis kam ko Paulo ba dtcòm-kq'ao ne gha ma kg'òès ka góá, kái-kq'aise c'ëe ne khòè ne cgoa tsééa xg'aean ka (12-16 di xu tcee xu koe).

Qaa-qaasa kg'uia ne:

- dtcòm sa (1:16, 17; 5:1)
- tchànokagu (5:1)
- q'anokagu (6:22)
- cgàa ba - Tc'ëe ba (8:5-9)

Tcgãyas q'oo koe hàna zi:

- Téé-cookg'ai sa hěé naka tc'ëe-kq'ám zi hěéthěé e (1:1-17)
- Kgoarasean koe ko qaase sa (1:18-3:20)
- Nqarim dim dàòm kgoarasean di ba (3:21-4:25)
- Kãbas kg'òè sa Krestem koe (5:1-8:39)
- Nqarim dis tc'ëe sa Iseraele koe hěé naka qhàò zi di ne koe hěéthěé e (9:1-11:36)
- Dtcòm-kq'ao ne ko ma tséé sa (12:1-15:13)
- Chõd-q'oo sa hěé naka tsgámku zi hěéthěé e (15:14-16:27)

Téé-cookg'ai sa (1:1-17)

Tsgámkaguku zi

¹ Paulo ra a, Jeso Krestem dir qãà ra, ncëe x'àè úú-kq'ao* bar gha ii ka tcièa hãa ra, a ra a Nqarim di qãè tchõàn dise nxára tcg'òò a cúia tòòèa.

² *Nqari ba* kò nxãakamaga Gam di xu porofiti xu koe guu a *ncëe qãè tchõàn* nqòòkagu taà hãa, Tcom-tcomsa zi Tcgãya zi *Nqarim di* zi koe,

---

* **1:1: x'áè úú-kq'ao** - Gerika sa ko “apostolo” témé.

³ ncēe ko Gam dim Cóám ka kg'ui i, ncēe kò khòèan dis iis koe Dafitem ka tsgõose-coa ii ba,

⁴ a kò ěem kò x'ooan koe tēe ka Tcom-tcomsam Tc'ēm koe guu a qarian cgoa x'áíèa ba, Nqarim dim Cóám ii sa - gatá dim X'aigam Jeso Kreste ba.

⁵ Ncēe xae kò Gam koe guu a cgómkuan hēé naka x'áè úú-kg'ao xae gha ii sa hēéthēé hòè ba, nxãasega xae gha wèé ne khòè ne qhàò zi di ne Gam di cg'òèan domka tciia óá, ne gha nxãasega dtcòm̃s koe guua komsanan úú ka.

⁶ Tu gatu thēé gane ka c'ēe tu u, Jeso Krestem di iise tciìèa hãa tu.

⁷ Wèéa tu ěe Roma koe hàna tu ncēe Nqarim ka ncàm̃mèa hãa, a hàà tu gha tcom-tcomsa ii ka tciìèa hãa tu kar ko máá:

Nqarim gatá ka Xòò ba hēé naka X'aigam Jeso Kreste ba hēéthēé tsara koe guua hãa cgómkuan hēé naka tòókuan hēéthēé mée i gatu cgoa hãa, témé.

Paulo ba Roma koe dàran xgónèa

⁸ Tc'ãà dis kar ko Jeso Krestem koe guu a gatu wèé tu domka tirim Nqari ba qãè-tcaoa máá, gatu dis dtcòm̃ sa ko wèém nqõóm koe nxàèè khama.

⁹ Nqarim, ncēer ko wèé tcáóa te cgoa Cóásem di qãè tchõàn xgaa-xgaan koe tsééa máá ba tirim tééa-máá-kg'ao Me e, xòm̃ x'aèser ko tc'ēe-tc'ēese tu u di ba.

¹⁰ Tiri còrèan koer ko wèé x'áè ka dtcàrà, còò dis ka i gha, Nqarim kò ncàm̃a hãa ne, dàòan xgobekg'amsea máá te, ra síí cgae tu u sa.

¹¹ Bòòà tur xgónèa hãa khama, nxãasegar gha c'ēs máàkus Tcom-tcomsam Tc'ēm di sa màà tu u, tu gha qari-qariè ka.

¹² Méér ko saa, tíi hěé naka gatu hěéthěé ta ga korèku si i, ncěe ta gatá wèèa ta úúa hãa dtcòmàn cgoa, gatu hěé naka tíi ga ra hěéthěé e.

¹³ Tíi qõe ga tuè, q'ãa tu gha sar ko tc'ěe, kái q'oro ra ko hàà cgaea tu bìrísea hãa, nxãasegar gha hàà gatu koe ga thěé tc'ároan kúrú ka, ncěer ma tãá zi qhàò zi di ne c'ěe ne koe hěéa khamaga ma; igabagar ncěes noosega xgáèa tòòèa.

¹⁴ Kúrú méér gas tséés kaia sar úúa hãa, Gerika ne koe hěé naka Gerika tama ne koe ga hěéthěé e, ěe tc'ěega ne koe hěé naka ěe káà tc'ěe ne koe ga hěéthěé e.

¹⁵ Gaa domkar ko kaisase tc'ěe, gatu ěe Roma koe hàna tu koer gha gataga thěé qãè tchõàn xгаа-xгаа sa.

Qãè tchõàn di qaria ne

¹⁶ Qãè tchõàn domkar sau-cgaekaguè tama, Nqarim di qari i khama, ěe ko dtcòm wèém gha kgoarase di i, tc'ãà dis ka Juta ne koe, naka gataga Gerika ne koe hěéthěé e.

¹⁷ Nqarim di tchànoa ne ko dtcòmš koe guu a qãè tchõàn koe x'áíè khama, gaas di tshoa-tshoasean koe guu a síi gaas di chõò-q'ooan koe tééan koe, ncěe i ma góásea a ko máá: “Eě tchàno ii ba gha dtcòmš koe guu a kg'òè,” téméè khamaga ma.

Kgoarasean koe ko qaase sa (1:18–3:20)

Wèém khóè ba cg'uri-kg'ao me e

¹⁸ Nqarim di xgòà ne ko nqarikg'ai koe guu a wèés ěe Nqari-tcáo tama sa hěé naka khóèan di cg'ãè tcáoan koe hěéthěé x'áíè khama, ncěe ko gaan di cg'ãè cauan cgoa tseeguan náà ntcóò o.

19 Ncēe Nqarim ka ga q'ãaè sa ne x'áíèa hãa khama, Nqari ba x'áí ne sia hãa domka.

20 Chõò tama qarian Nqarim di hēé naka Gam di ii-q'ooan hēéthēé ncēe hòòse tama, nea kò nqõóm tshoa-tshoase koe guu a ãem Nqari ba kúrúa hãa gúùan koe ga bóòda q'ãase a ko x'áíse, nxãasega ne gha khòè ne táá máá, c'úùa ne kò hãa, témé ka.

21 Eēta ne ma Nqari ba q'ana hãa igaba ne Nqarim iise dqomè Me tama, kana qãè-tcaoa máá Me tama khama, igaba i gane di tc'ēe-kg'áman káà hùis gúù sa kúrúa, i gane di tcáóan ncēe káà tc'ēe e ntcùú-ntcuuèa hãa.

22 Eēta ne ko máá, tc'ēega ne e, témé, igaba ne kò kaàn tc'ēe,

23 a ne a kò chõò tamam Nqari ba ne gha dqomè kámá ka, chõòko khòèan di zi sere-sere zi hēé, tsarán di zi hēé, naka kg'oo-coan di zi hēé naka ncãà-kg'aman cgoa ko caate kg'oo-coan di zi hēéthēé dqomè.

24 Gaa domkam kò Nqari ba cg'ãè zi gúù zi tcáóa ne ko tc'ēe zi guua máá ne, ne kò cgáé-q'ooa ne koe sau-sauga zi gúù zi kúrú cgaeku.

25 Nqarim di tseeguan ne kò tshúù-ntcõan kúrú, a ne a kò xommèa hãa zi gúù zi dqomè a tsééa máá zi, Kúrú-kg'ao ba ne gha dqomè khama ii x'aè ka - ncēe ko chõò tamase dqomèmè ba! Amen.

26 Ncēes gúùs domkam kò Nqari ba tcáóa ne koe ne ko qaa zi gúù zi sau-sauga zi máà ne. Zi kò gane di zi khòè zi gazi khama ma dxàe zi khòè zi cgoa séèkuan kúrú.

27 Gatà iim dàòm kaga xu kò khòè xu thēé khòè zi cgoa séèkuan kúrú guu, a xu a gaxu khama ma kg'àò-khoe xu cgoa séèku di tc'ēean ka tcãàè. A

kò gaxu khama ma kg'áò-khoe xu cgoa sau-sauga tsééan kúrú, a kò gaxu di cg'ãè tsééan koe guu a xgàrasean óága cgaese.

²⁸ Ncēe ne khòè ne kò Nqarim q'ãa cgoa tchõà úú tama, khamam kò cg'ãè tc'ëean guua máá ne, ne kúrúè ta ga kò hãa zi gùù zi kúrú.

²⁹ Wèè zi cau zi cg'ãè zi ka ne kò cg'oè cgaeè, cg'ãèan hěé, cèèan hěé naka cg'ãè tc'ëean ka hěéthěé e. Wèés ncóó sa cg'oè cgae nea, naka cg'õo sa hěé, kómku tama sa hěé, kàaku sa hěé naka cg'ãè tcáo sa hěéthěé e. C'amku-kg'ao ne e,

³⁰ ncõiku-kg'aoan hěé, Nqarim di ne hòre-kg'ao ne hěé, dxàesere ne hěé, bóðseko ne hěé, dqomseko ne hěé, cg'ãè zi gùù zi di ne kúrú-kg'ao ne hěé, gane di xõòan ntcoea hãa ne hěéthěé e.

³¹ Káà tc'ëe ne e, a tcom-tcomsa tama, a gane ka c'ëe ne ncàm tama, a ne a thõò-xama-máákuan úú tama.

³² Eẽta ne ma tchàno x'áèan Nqarim di q'ana hãa, ãe zi gùù zi ko kúrú khóèa nea x'oos ka kg'anoèa di i, igaba ne ncēe zi gùù zi cúí zi kúrú tama, a ko gataga thēè ãe ko kúrú zi ne cgoa qãè-tcao.

2

Nqarim di xgàrakua nea tchàno o

¹ Gaa domkaga tsi gha méé gúùa káà a, tsáá ncēe c'ëe khóèan ko xgàra tsi, díí tsia ga igaba. Eẽ tsi ko ma c'ëe khóèan xgàra khamaga tsi ko ma xgàrase, tsáá ãe ko c'ëe khóèan xgàra tsia ko gaan ko hěé khamaga hěé khama.

² Ta q'ana hãa, Nqarim di xgàrakua ne ãe ko ncēe zi gùù zi kúrú ne koe tchàno o sa.

³ Khama tsáá, ncēe kg'ama khóè ii tsi, nxãa tsi kò ko ncēe zi gúù zi ko kúrú khóèan xgàra, a tsi a ko tsáá ga tsi thēé gataga kúrú zi, ne tsi gáé tc'ēea máá, Nqarim di xgàrakuan tsi gha nxànagu, ta tc'ēea?

⁴ Kana tsia ko Gam di qãèan hēé, naka Gam di qgóósean hēé naka Gam di qáo tcáoan hēéthēé dis qguù sa tana? A c'úua tsia Nqarim di qãèa ne ko chìbian koe tcóósean koe úú tsi sa?

⁵ Igaba tsari qari tcúúan hēé naka tcóóse tamas tcáoš tsari sa hēéthēé domka tsi ko Nqarim di xgóàn xg'ae-xg'ae cgaese, Nqarim di xgóàn dim cam ka, ncēe i gha Gam di xgàrakuan tchàno hàà x'áise ba.

⁶ *Nqari* ba gha wèém khóè ba ãem ma tsééa hãa khamaga ma kabia máá:

⁷ Gane ãe qãèan kúrú koe qáo tcáoá hãa ne, a ko gatà hēéan ka *Nqarim koe* dqomkuan hēé, naka tcomkuan hēé, naka ãe kaà tama sa hēéthēé qaa, nem gha Nqari ba chò tamas kg'òè sa máà.

⁸ Igaba gane ãe ko xaù, a tseguan xùri tama, igaba ko cg'ãèan xùri ne koe i gha *Nqarim di* xg'aian hēé naka xgóàn hēéthēé hãa.

⁹ Xgàrase sa hēé naka qóm zi hēéthēéa gha wèém khóèm ãe ko cg'ãèan kúrúm koe hãa: kg'aika Juta ne koe, naka gataga qhàò zi di ne koe hēéthēé e.

¹⁰ Igaba i gha dqomkuan hēé, naka tcomkuan hēé, naka tòókuan hēéthēé wèém khóèm ãe ko qãèan kúrúm koe hãa: kg'aika Juta ne koe, naka gataga qhàò zi di ne koe hēéthēé e.

¹¹ Nqari ba tãákase khóèan qgóó tama khama.

¹² *Qhàò zi di* nea x'áèan dòm q'oo koe hãa tama, a ne a gha chìbian kúrú a x'áèan dòm q'oo koe hãa tamase ga kaàkaguè; ne *Juta ne* x'áèan dòm q'oo koe

hãa, a ko chìbian kúrú, a ne a gha x'áèan ka xgàràè.

¹³ Eẽ ko x'áèan kóm nea Nqarim cookg'ai koe tchàno ne iise bóòè tama khama, igaba ãe ko x'áèan ko méé sa kúrú ne ko tchàno ne iise bóòè.

¹⁴ Tãá zi qhàò zi di nea *Moshem di* x'áèan úú tama, igaba ncèè ãe ne kòo tcáóa ne q'oo koe ne q'ana hãa sa kúrú nes nxãa sa *Moshem di* x'áèan koe ko qaases ga si i, a ne a gane ka x'áèan úúa hãa, ãeta ne ma *Moshem di* x'áèan úú tama igabaga.

¹⁵ Gane di qgóóse-kg'áman koe i ko x'áíse, ãe ko x'áèan koe qaase sa tcáóa ne q'oo koe góásea hãa sa. Gataga ne tc'ẽe-kg'áman úúa hãa ncèe ko ãe qãè iis ka hẽé naka ãe qãè tamasa ka hẽéthẽé birí ne e. Si ko ncèe sa x'áèa nea tcáóa ne q'oo koe hàna sa nxàea tseegukagu. Gaa kaga i ko gane di tc'ëean c'ëe x'áè ka chibi-chibi ne, a c'ëe x'áè ka kúrú ne ne kg'uia mááse.

¹⁶ *Ncèe xgàrakua ne gha hàà kúrúse*, Nqarim ko hàà khóèan di zi tséé zi chómsea zi Jeso Krestem koe guu a xgàram cáam ka, ãer ko ma qãè tchõàn koe ma xgaa-xgaa khamaga ma.

Juta ne hẽé naka Moshem di x'áèan hẽéthẽé e

¹⁷ Igaba tsáá, ncèe Juta ka ko tciise tsi, a x'áèan koe dtcãàsea hãa tsi, a ko Nqarim cgoa dqomse tsi,

¹⁸ tsáá ãem *Nqari ba* tc'ëea hãa sa q'ana tsi, a ko ãe cgáé ii zi bóòà tcg'òó tsi, *Moshem di* x'áèan koe tsi xgaa-xgaa zia hãa khama,

¹⁹ tsáá ãe káà tcgáí ne khóè ne ko qgóó-hii tsi, naka ãe ntcúú q'oo koe hàna ne di tsi x'áà tsi di tcoman úúa hãa tsi,

²⁰ tsáá ãe káà tc'ëe ne di tsi tchàno-tchano-kg'ao tsi, naka ãe cg'aré ne di tsi xgaa-xgaa-kg'ao tsi, (q'ãan

di tc'ëean hëé, naka tseeguan hëéthëé tsi x'áèan koe úúa hãa domka).

²¹ Kháé nxãaska tsáá ncëe c'ëe ne ko xгаа-xгаа tsi, te tsi koáé tsáá xгаа-xгааase? Tsáá ãe ts'ãàn méé i guuès ka ko xгаа-xгаа tsi, nxãa tsia gáé ko ts'ãà?

²² Tsáá ãe ko máá, khòè ne méé ne táá cg'áràn kúrú témé tsi, nxãa tsia gáé ko cg'áràn kúrú? Tsáá ãe kúrúa mááseèa hãa nqárian ko xguì tsi, nxãa tsia gáé ko tempelean koe tcãà a ts'ãà?

²³ Tsáá ãe Nqarim di x'áèan tsi úúa hãa sa ko dqomse tsi, Nqari ba tsia ko sau-cgaekagu Gam di x'áèan ko méé sa kúrú taman ka?

²⁴ Ncëe i ma góásea hãa khama a ko máá: “Gatu domka i ko Nqarim di cg'òèan táá zi qhàò zi di ne ka cg'uri-cg'uriè,” témèè khama.

²⁵ Ncèè x'áèan tsi kòo komsana nes tsaris q'ãe nqãa-qgai khòèè sa cgáé si i; igaba ncèè x'áèan tsi kòo tsãa nes nxãaska tsaris q'ãe nqãa-qgai khòèè sa gaas tama si i.

²⁶ Ncèè ãe q'ãe nqãa-qgai khòèè tama ne kòo ko x'áèan ko qaa sa qgóóa qari, ne ne gáé ãe q'ãe nqãa-qgai khòèèa ne khama ma bóòè tite?

²⁷ Tsáá ãe góá tòòèa x'áèan úúa hãa a q'ãe nqãa-qgai khòèèa hãa tsi, igabaga ko x'áèan khóá tsia gha chibi-chibi a xgàràè, ãe tc'áróa ne koe q'ãe nqãa-qgai khòèè tama igaba ko x'áèan komsana ne ka.

²⁸ Khòè ba tc'áróa ba koem kòo q'ãe nqãa-qgai khòèèa hãa ne cúíga tseegu ðim Jutam tama me e, si gataga tseegu ðis q'ãe nqãa-qgai khòèè sa tchàa di kana tc'áróm koe ko kúrúès tama si i.

²⁹ Igaba tseegu ðim Juta ba ãe q'oo za Juta ii me e, si q'ãe nqãa-qgai khòèè sa ko tcáós koe kúrúè, Tc'ëm ka, góá tòòèa hãa x'áèan ka tamase. Eëta iim

khòè ba khòèan kam gha dɔɔ̀m̀mè sa kg'ano tama, igabam Nqarim kam gha dɔɔ̀m̀mè sa kg'anoa.

3

¹ Kháé nxãaska dùútsa cgáé sa hàna, Juta tsi kò ii ne? Kana i ko q'ãe nqãa-qgai khòèan dùú sa hùì?

² Wèé zi xòè zi koe ga i kaisase cgáé e! Tc'ãà dis ka ne Juta ne Nqarim di kg'uian máàèa hãa khama.

³ Igaba kháé, ncèè c'èe-kg'áía ne kò xg'ao tcom-tcomsa tama ne i ga kò nta ii? Gane dis tcom-tcomsa tama sa gha Nqarim dis tcom-tcomsa sa kaàkagu?

⁴ Nxãas tama si i! Ncèe sa méés q'ãase: Nqari ba méém tseegu ii, nakam wèém khòè ba tshúù-ntcõa-kg'ao ba ii. Ncèe i ma góáèa a ko máá:

“Nxãasega Tsi gha *Tsáá Nqari Tsi*

Tsari kg'uian koe guu a tchàno Tsi iise bóèè ka,

a gha Tàà-kg'ao ba ii,

èe Tsi kòo *qhàis koe* xgàra ne,”

témèè khama.

⁵ Igaba ncèè gatá di tchàno taman kòo Nqarim di tchànoan x'áí, ne ta gha dùú sa méé? Méé ta gha a máá, Nqari ba qãèse hēé tama, gatá koe xgòàn ka? témé. (Khòèan ga méé khamar ko méé.)

⁶ Nxãas tama si i! *Nqarim kò tchàno tama* ne ba gha nta hēés ka nqõó ba xgàra?

⁷ Igaba i ga *c'èe khòèan máá*: “Tiri tshúù-ntcõan kòo Nqarim di tseeguan càù a kaisa dɔɔ̀m̀kuan máà Me ne, ra ko dùús domka qanega chìbi-kg'aom khama ma bóèèa máá?” témé.

⁸ Kháé nxãaska ta ko dùús domka máá: “Hàà naka ta cg'ãè gúùan kúru, naka i gha nxãasega qãè gúùan hàà,” témé tama? C'èe ne ncèe ko chìbi-chibi

ta a, a ko máá, ta ko méé ga a témé ne khama. Eẽ ne ii khamaga ne gha ma xgàràè, si gha ãe sa tchàno si i.

Cúí khòè ga tchàno tama

⁹ Kháé ta gha nxãaska dùú sa nxàe? *Sita Juta ta* gáé cgáé taà? Cg'árés kaga i gatà ii tama! Nciísegar x'áíá hãa, Juta ne hëe naka qhàò zi di ne hëéthëéa cúíta ga ma chìbian dòm q'oo koe hãa sa.

¹⁰ Ncëe i ma góáèa khama a ko máá:
“Cúí khòè ga káà a, tchàno o.

¹¹ Cúí khòè ga káà a, kóma ko q'ãa a,
i cúí khòè ga káà a, Nqari ba ko qaa a.

¹² Wèéa ne ga *Nqari ba* q'aumana hãa,
a ne a wèéa ne ga káà hùì ne e,
wèéa ne ga.

Cúím qãè tsééan ko kúrúm ga ba káà me e.”

¹³ “Gane di dòmà nea
xgobekg'amsea zi tc'ám zi khama ii,
i ko gane di tãman qàe-qaeku sa kúrú.”
“I cg'aoan di dqãèan kg'áma ne koe hãa.”

¹⁴ “Gane di kg'áma nea cgúíkuan hëe
naka xgòàn hëéthëé ka cg'oèa hãa.”

¹⁵ “Gane di nqàrèa ne c'áòan ntcãagu ka qháé e.

¹⁶ Eẽ ne nqáéa hãam dàòm koes kobe sa hëe
nakas cg'ãa-cg'anakagu sa hëéthëé hàna,

¹⁷ ne tòókuan dim dàò ba c'úua.”

¹⁸ “Tcgáí q'ooa ne koe i Nqarim q'áo ga káà a.”

¹⁹ Ta q'ana hãa, wèés gúús ãe i ko x'áèan nxàe sa,
i ko ãe x'áèan dòm q'oo koe hàna ne cgoa nxàe sa,
nxãasegas gha wèés kg'ám sa nqookaguè, me gha
wèém nqõó ba Nqarim koe xqara mááse ka.

20 Gaa domkam *Nqarim* cookg'ai koe cúim khóem ga ba x'áèan komsanan ka, tchànom iise bóòèa hãa tite; x'áèan koe ta ko guu a chìbian ka q'ãa khama.

Nqarim dim dàòm kgoarasean di ba (3:21–4:25)

Dtcòman koe guua hãa tchànoa ne

21 Igaba i ncēeska x'áèan koe guu tama, a Nqarim koe guua tchànoan x'áísea hãa, gatà i ko ma x'áèan hēé naka porofiti xu hēéthēé ma gaan ka nxàea tseegukagu igaba.

22 Ncēe tchànoa ne Nqarim koe guua, Jeso Krestem koe dtcòman ka, wèè ne ēe ko dtcòm ne di iise. Cúí q'aa-q'oo ga káà a khama,

23 wèèa ne ga chìbian kúrúa hãa, a Nqarim di x'áàn tcàoa hãa domka,

24 a ne a ko Gam di cgómkuan domka tchàno ne iise bóòè, Jeso Krestem koe hàna kgoarakuan koe guu a, si ncēe sa kg'amaga dis máàku si i.

25 Ncēm kò Nqari ba qhàea-máákus iise tcg'òó ba, nxãasega ta gha Gam koe dtcòman ka, Gam di c'áòan koe guu a gatá di chìbian qgóóa mááè ka. Ncēe sa kò Nqarim di tchànoan x'áí, kg'aia kò kúrúsea hãa chìbian nem kò kg'ama bóòea guu di i.

26 Ncēe sam kò Gam di qáò tcáóan koe guu a kúrú, Gam di tchànoa nem gha nxãasega ncēm x'aèm koe x'áí ka. Gataga i ko thēé x'áí, Gabá tchàno Me e sa, ēe ko Jesom koe dtcòm ba tchànom iise bóòan ka.

27 Kháé ta gha nxãaska dùús cgoa dqòmse? Gúù cgoa tama a! Dùús domka? X'áèan ko méé sa kúrú domkaà? Nxãan tama a, igaba dtcòman domka a.

²⁸ Khòè ba ko dtcòm̄s koe guu a tchàn̄om iise bóòè sa ta q'ana hãa khama, x'áèan ko méé sa kúrús ka tamase.

²⁹ Ka ba gáé Nqari ba Juta ne cúí ne di baa, a tãá zi qhàò zi dim tama baa thée? Tãá zi qhàò zi di Me e gataga thée,

³⁰ Nqari ba cúí Me e khama, a gha ãe q'ãe nqãa-qqai khòoèa hãa ne gane di dtcòm̄an koe guu a tchàn̄o ne iise bóòè, a gha gataga thée ãe q'ãe nqãa-qqai khòoèa tama ne gane di dtcòm̄an koe guu a tchàn̄o ne iise bóòè.

³¹ Ka sa ko nxãa sa nxãaska máá, dtcòm̄an domka ta ko x'áèan aagu, témé? Nxãas tama si i! Igaba ta ko x'áèan qgòóa qari.

4

Abrahamam dis x'ái sa

¹ Dùú sa ta gha kháé nxãaska Abrahamam ka nxàe, khòèan dis iis koe kg'aika dim xòm̄ gatá di ba. Dùú sa kò kúrúse cgae me?

² Ncèè Abrahamam kò ãem kúrúá hãa zi tséé zi domka tchàn̄om iise bóòèa hãa, nem ga kò dqom̄se cgoam ko sa úúa hãa, igaba Nqarim cookg'ai koe tamase.

³ *Nqarim dis* Tcgãya sa ko máá: “Abrahama ba kò Nqarim koe dtcòm̄, a ba a kò gam dis dtcòm̄s koe guu a tchàn̄om iise bóòè,” témé khama.

⁴ Tséé-kg'aom kò tsééa hãa nem gam di surutan máakus iise máàè tama, igabam ko ãem tséé-kg'am hãa sa suruta-kg'ammè.

⁵ Igaba ãe tséé tama, a Nqarim koe tcoman úúa hãa ba, Nqarim ncèe ãe Nqari-tcáo tama ba ko tchàn̄o iise bóòè ba, nxãam di dtcòm̄a nea ko Nqarim ka tchàn̄o iise bóòè.

⁶ Ncēm kò gataga Dafite ma khòem di ts'eekg'aian ma nxàe khamaga ma; khòem ncē kò Nqarim ka tchànóm iise bóde ba, gam di zi tséé zi bóò ka oose, a ko máá:

⁷ “Ts'ee-ts'eekg'aièa nea

gane ēe gane di tsééan cg'āè ko qgóóa máàè ne,
ncēe gane di chìbian ko qàbi-kg'aièe ne!

⁸ Ts'ee-ts'eekg'aièa baa

khòem ēe gam di chìbia nem

Nqari ba tcee cgae me tite ba,”

tam méé.

⁹ Ncēs ts'ee-ts'eekg'aiku sa gáé q'āe nqāa-qgai khòèa ne dis cúí saà, kana saa thēé q'āe nqāa-qgai khòèe tama ne di saa? Ncēeta ta ko méé a ko máá: “Abrahama ba kò gam dis dtcòmòs domka tchànóm iise bóde,” témé ka.

¹⁰ Nta iis téé-q'oos koe ba kò tchànóm iise bóde? Eēm kò q'āe nqāa-qgai khòèe qāá q'oo koea kò ii, kana ēem ko q'āe nqāa-qgai khòèe cookg'ai koea kò ii? Eēm kò q'āe nqāa-qgai khòèe qāá q'oo koe tama a kò ii, igaba ēem kò q'āe nqāa-qgai khòèe cookg'ai koe e.

¹¹ A ba a kò q'āe nqāa-qgai khòèeam hāa dis x'áís dtcòmàn koe guua hāa tchànoan ka ko nxàea tseegukagu sa hòò, dtcòmàn ēem kò qanega q'āe nqāa-qgai khòèe tama kam kò úúa hāa a. Nxiāasegam gha wéè ne ēe ko dtcòm, igaba qanega q'āe nqāa-qgai khòèe tama ne dim xòò ba ii, ne nxiāasega tchàno ne iise bóde ka.

¹² A ba a gataga gane ēe q'āe nqāa-qgai khòèe ne dim xòò me e (ēe q'āe nqāa-qgai khòèe ne cúí ne ka tamase, igaba thēé ēe dtcòmòs dim dàòm koe ko qòò

ne, ncēm ko gatá ka xõm Abrahamama ba úúa hãa sa, ãem kò qanega q'ãe nqãa-qgai khòèè tama ka.)

Nqarim dis nqòòkaguku sa ko ãe dtcòmà hãa ne ka hòdè

¹³ Abrahamama ba hěé naka gam dis qhàò sa hěéthěéa kò nqõóm di ne q'õò-kg'ao ne ne gha ii dis nqòòkaguku sa x'áèan domka hòò tama khama, igaba dtcòm̄s koe guua tchànoan domka a.

¹⁴ Ncēè *Nqarim* kò ãem ko nqòòkaguas gúù sa ãe ko x'áèan *komsana ne* máà, nes nxãaska dtcòm̄ sa káà tséé si i khama, si nqòòkaguku sa thěé káà hùì si i.

¹⁵ X'áèa ne ko *Nqarim di* xgòàn óá khama. Igaba ãe x'áèan káà a koe, i x'áèan tsãa káà a.

¹⁶ Gaa domkagas nqòòkaguku sa dtcòm̄an koe guua, nxãasegas gha cgóm̄ku dis gúù sa ii ka, a sa a gha wèés qhàòs *Abrahamam dis* koe qarika téé - x'áèan di ne cúí ne ka tamase, igabaga gane ãe Abrahamam dis dtcòm̄s koe hàna ne koe hěéthěé e, gatá wèéa ta dim xõò ba.

¹⁷ Ncēe i ma góásea a ko máá: “Káí zi qhàò zi dim xõò bar kúrú tsia hãa,” téméè khama. Nqarim ncēm kò Gam koe dtcòm̄, Nxãam cookg'ai koem *gatá dim xõò me e*, - Nqarim ncēe ãe x'óóa hãa ne ko kg'õèkagu, a kò ãe kg'aiga káà ii zi gúù zi kúrú zi hãa ba.

¹⁸ Nqòòa ne kò káà a, igabam kò Abrahamama nqòòan úúa hãa, a dtcòm̄, a hàà káí zi qhàò zi dim xõò ba kúrú, ãem kò ma bìríè a máá: “Tsaris qhàò sa gha gatá ii,” téméèa khamaga ma.

¹⁹ Eētam kò ma gam dim tc'áró ba cg'ãa-cg'anasea hãa sam kò bóò, i kuria ba 100 qàe koe hãa, si Sarah sa gataga thěé cóán ábà tite, tchòoa sa ko x'óóa hãa

khama, igabam kò gam dis dtcòm̄s koe táá xhōen-tcáo.

²⁰ A ba a kò gam dis dtcòm̄ úú tam̄s ka Nqarim dis nqòòkagukus ka táá káíse tēese, a táá gam di dtcòm̄an cgoa ntcoeku, igabam kò dtcòm̄an koe qari-qariè, a kò Nqari ba dqom̄.

²¹ A kò kaisa tcoman úúa hãa, Nqari ba qarian úúa, ãem nqòòkagu mea hãa sam gha kúrú di i.

²² Ncēes gúús domkagam kò “dtcòm̄an koe guu a *Nqarim ka tchàn̄om iise bóòèa hãa.*”

²³ Me ncēem kg'uim “tchàn̄o iisem bóòèa hãa” di ba gaam cúí ba góá tòóa mááè tama,

²⁴ igabam gatá di me e thēé, gatá ncēe gha Nqarim ka tchàn̄o ta iise bóòè ta, ncēe ko Gam koe dtcòm̄ ta, Gaam ncēe Jesom gatá dim X'aiga ba x'ooan koe ghùia hãa ba.

²⁵ Ncēe kò gatá di ch̄ìbian domka x'ooan koe tcāàè ba, a kò x'ooan koe ghùìè ba, tchàn̄o iise ta gha bóòè ka.

Kabas kg'òè sa Krestem koe (5:1–8:39)

5

Tòoku sa hēè naka qãè-tcao sa hēéthēe e

¹ Gaas gúús domkaga a, ncēe ta dtcòm̄an koe guu a tchàn̄o ta iise bóòèa hãa a, domka ta Nqarim cgoa tòókuan úúa, gatá dim X'aigam Jeso Krestem koe guu a,

² Gam koe ta ko guu a dtcòm̄an koe kgoarasea hãase Gam di cgóm̄kuan ncēe koe tcāà, ncēe ta gaan tc'amkg'ai koe téé-tēe e, a ko Nqarim dim x'áàm̄ dis nqòòkagukus koe qãè-tcao o.

³ Gaan ka cúí tamase, igaba ta ko gataga thée xgàrasean ka qãè-tcao, q'ana ta hãa i ko xgàrasean qarika téékagu ta a khama;

⁴ Me gha *Nqari ba*, qarika ta kò téé ne cgáé ta iise bóò ta a; ta gha Nqarim kòò cgáé ta iise bóò ta a ne, nqòò sa úúa hãa.

⁵ Si nqòò sa sau-cgaekagu ta a tama, Gam di ncàmkuwan cgoam Nqari ba tcáóa ta cg'oè-cg'oea hãa khama, ncēm máà ta a hãam Tcom-tcomsam Tc'ēm ka.

⁶ Eē ta ko qanega kg'amka ii kam kò Kreste ba qãèm x'aèm ka Nqari-tcáo tama ne domka x'óó khama.

⁷ Káí-kg'aise i thamka tama, khòèm ga tcg'òóse a ēe tchàno iim khòèm domka x'óó sa, khòèm ēe *kaisase* qãèm ka i ga kúrúse, c'ēm khòèm ga tcg'òóse a gaam domka x'óó sa.

⁸ Igabagam Nqari ba gatá koem úúa ncàmkuwan x'áíá hãa, qanega ta kò chibi-kg'ao ta ii kam Kreste ba x'óóa máá ta a hãa di i.

⁹ Khama nxãaska, ncēè ta ncēeska Gam di c'áòan ka tchàno ta iise bóòèa, ka ta gha nta noose Gam koe guu a *Nqarim di* xgòàn koe kgoaraè?

¹⁰ Nqarim di ta cg'õo-kg'ao ta a kò ii, igaba ta kò Gam dim Cóám dis x'oos koe guu a Gam cgoa tòóku. Ncēe ta Gam cgoa tòókua hãa ka ta gha nta noose kgoaraè, *Krestem* dis kg'òès ka?

¹¹ Ncēes gúùs ka cúí tama a, igaba ta ko thée Nqarim koe qãè-tcao gatá dim X'aigam Jeso Krestem koe guu a, ncēe ta Gam koe guu a *Nqarim cgoa* tòókuan hòò ba.

X'oo sa cúím khòèm (Adam) koe guua, si kg'õè sa cúím Khòèm (Krestem) koe guua

12 Gaa domka i chìbian cúim khòèm *Adam* koe guu a nqõóm koe tcana, a i a x'oo sa óágara hãa, si x'oo sa ncëem dàòm ka wèé khòèan koe hààraa, wèé khòèa nea chìbian kúrúa hãa domka.

13 X'áèan kò tcg'òòès cookg'ai koe, i kò nqõómkg'ai koe kg'aiga chìbian hàna khama, igaba ãe i x'áèan káà a koe i chìbian x'áise tama.

14 Igabas kò Adam di x'áèan koe guu a sí Moshem di x'áèan koe chõò koe x'oo sa tc'ää-cookg'aia hãa, gane ãe chìbian gane di kò Adam di zi tséé zi cg'ãè zi khama ii tama ne koe ga igaba, Adam ncëe kò *Krestem* ãe gha hààm dis sere-seres khama ii ba.

15 Igabas *Nqarim* dis aba sa *Adam* ka kúrúèa cg'ãèan khama ii tama.

Eëm khòèm cúim di cg'ãè tsééan domka

ne kò kái ne khòè ne x'óó,

igabas *Nqarim* dis cgómku sa hëé naka Gam dis abas *ncëem kò cúim Khòèm Jeso Krestem di cgómkuan koe guu a máà ta a* sa hëéthëé

kái ne khòè ne koe kaisase càùsea.

16 *Nqarim* dis aba sa hëé naka cúim khòèm dis chìbi sa hëéthëé sara xg'aeku koe i gataga q'aa-q'ooan hàna hãa:

Cúis tséés cg'ãès qãá q'oo koe i bóòà tcg'òòèa hãa,

khòè ba méém xgàràè sa,

igaba ne gha khòè ne kái zi tséé zi cg'ãè zi qãá q'oo koe *Nqarim* dis máàkus domka

tchàno ne iise bóòè.

17 Eëm khòèm cúim *Adam* dis tséés cg'ãès domkas kò

x'oo sa gaam khòèm cúim koe guu a tc'ää-cookg'aia hãa.

Igaba ncëem Khòèm cúim Jeso Krete ba

ncēes gúù sa nqáéa hãase kúrúa hãa: ãe ko kaisa cgómkuan hēé naka abas tchànoan di sa hēéthēé hòò ne gha Gam koe guu a kg'õèan koe tc'ãà-cookg'ai ka.

¹⁸ Gaa domka, ncēe ne kò ma wèé ne khòè ne cúím khòèm di tséés cg'ãès koe guu a chìbiga ne iise bóòè, khamaga ne kò wèé ne khòè ne cúím Khòèm di tsééan tchànoan di koe guu a tchàno ne iise bóòè, a gha kg'õèan úúa hãa.

¹⁹ Ncēe ne kò ma kái ne cúím khòèm di komsana taman domka chìbi-kg'ao ne kúrúè, khamaga ne gha ma kái ne cúím Khòèm di komsanan domka tchàno ne iise bóòè khama.

²⁰ I kò x'áèan ga thēé hàà, nxãasega i gha chìbian càù ka. Igaba ãe i kò chìbian càùse, koe i kò cgómkuan kaisase càùse.

²¹ Nxãasegas gha, ães ma x'oo sa chìbian ma tc'ãà-cookg'aia hãa khamaga ma gataga cgómku sa thēé tchànoan koe guu a tc'ãà-cookg'ai, a gha gatá dim X'aigam Jeso Krestem koe guu a chõò tamas kg'õè sa óá ka.

6

Chìbian koe ta guu a x'óóa hãa, igaba ta Krestem koe kg'õèa hãa

¹ Kháé ta gha nxãaska dùú sa nxàè? Chìbian méé ta x'ãèa máá na kúrú saa, naka i gha nxãasega cgómkuan càùse?

² Nxãas tama si i! Chìbian x'óóa guua hãa ta khòè ta a, ka ta gha ntama ma gaan koe qanega kg'õè?

³ Kana tua c'úùa hãa, wèéa ta ãe Jeso Krestem koe tcguù-tcguuèa hãa ta Gam di x'ooan koe tcguù-tcguuèa sa?

⁴ *Gam* dis x'oos koe tcguù-tcguuèan ka ta Gam cgoa kãèèa hãa. Igabagam kò Kreste ba Xòòm di x'áàn ka gataga thée x'ooan koe ghùiè, nxãasega ta gha gatá igaba thée kãbas kg'òè sa kg'òè ka.

⁵ X'oos koe ta Gam cgoa cúí ta a, khama ta gha gataga thée x'ooan koe ghùikus koe Gam cgoa cúí ii.

⁶ Q'ana ta hãa, si gatá dis ncìís ii-q'oos khòèan di sa Gam cgoa xgàuèa hãa, nxãasega i gha gatá di tc'áróan ncèe chìbian di kaàkaguè, ta gha táá gaicara chìbian di ta qãa ta ii ka,

⁷ dìím wèém ãe x'óóa hãa ba chìbian dòm q'oo koe hãa tama khama.

⁸ Ncèè Krestem cgoa ta kò x'óóa hãa, ne ta ko dtcòm, gataga ta gha thée Gam cgoa kg'òè sa.

⁹ Kreste ba x'ooan koe ghùièa hãa sa ta q'ana hãa khama, a cuiskaga gaicara x'óóa hãa tite, si x'oo sa gaia Gam koe qari úú tama.

¹⁰ X'oos ãem kò x'óós koem kò chìbian koe cúí q'oro x'óó, igaba kg'òès ãem kò kg'òè sam kò Nqari ba kg'òèa máá khama.

¹¹ Gaam dàòm cúím kaga méé tu Jeso Krestem koe: chìbian x'óóa guua hãa, igaba ko Nqari ba kg'òèa máá tu khòè tu khama ma qgóóse.

¹² Gaa domka méé tu táá chìbian hëé naka i gatu di tc'áróan ncèe kaàko koe x'aiga ii guu, naka tu cg'ãè zi tc'ãe zi gaan di zi komsana guu.

¹³ Táá méé tu gatu di tc'áróan di xòèan chìbian tcg'òóa máá guu, cg'ãè zi tséé zi koe gha tséékaguè gúúan iise. Igaba méé tu Nqari ba máàse, khòè ne ncèe x'ooan koe tcg'òóèa a kg'òèan koe tcãàèa hãa ne khama ma, naka tua gatu di xòèan tchàno zi gúú zi koe gha tséékaguè di iise máà Me.

14 X'áèan dóm q'oo koe tu hãa tama, igaba tu cgómkuan dóm q'oo koe hãa, ke méé i chìbian gatu koe táá qarian úú guu.

Tchànoan di ne qãa ne

15 Kháé méé ta nxãaska nta hěé? Chìbian méé ta kúrú saa, x'áèan dóm qõò koe ta hãa tama, a cgómkuan dóm q'oo koe hãa domka? Nxãas tama a si i!

16 C'úua tu gáé hãa, c'ẽem khóem komsana koe tsi kò máàsea hãa ne tsi gaam *khóem* di tsi qãa tsi i sa? Chìbian ncẽe ko x'oo sa óága di tsi qãa tsia ga ii, kana tsia ga komsanan, ncẽe ko tchànoan óága di tsi qãa tsi ii igaba.

17 Nqari ba méém qãè-tcaoa mááè, chìbian di tu qãa tu u kò ii, igaba tu kò ẽe tu kò máàè xгаа-xgaan wèè tcáóa tu goa komsana domka.

18 Chìbian koe tu kgoaraèa hãa, a tu a ncẽeska tchànoan di tu qãa tu u.

19 Khóèan ga ko méé khamar ko méé, gatu di ii-q'ooan koe tu kg'amka tu u khama, a ra a ko máá: ẽe tu kò ma gatu di tc'áróan di xòèan ma kúrúa hãa, i cg'urian hěé naka chõò tama zi tséé zi cg'ãè zi hěéthěé di qãa ii, khamaga méé tu ma ncẽeska kúrú u naka i tchànoan di qãa, naka tu gha nxãasega q'ano-tcáo ii.

20 Qanega tu kò chìbian di tu qãa tu ii, ka tu kò *tc'ẽea máá*, kgoarasea tu hãa a ẽe tchàno ii sa kúrú tite, *ta tc'ẽea hãa* khama.

21 Dùú sa kò ẽem x'aèm ka kabisea máá tu u? Ncẽeska zi ko gaa zi gúù zi sau-cgaekagu tu u ka. Si gaa zi gúù zi dis chõò-q'oo sa x'oo si i!

22 Igaba tu ncēeska chìbian koe kgoaraèa, a tu a Nqarim di tu qāa tu u, a gatu dis kabisea mááku sa hòòà, si gha q'ano-tcáókagu tu u, i gha chõò-q'ooa sa chõò tamas kg'õè sa ii.

23 Chìbian di suruta nea x'oo si i, igabas Nqarim dis aba sa chõò tamas kg'õè si i khama, gatá dim X'aigam Jeso Krestem koe.

7

Séèkuan dis x'ái sa

1 Tíí qõe ga tuè, gatu ncēe x'áèan q'ana hãa, tu gáé c'úua hãa, x'áèa nea khóèm koe qarian úua hãa sa, kg'õèam hãas noose?

2 Gaa domkas séèa hãas khóè sa x'áèan koe guu a gas dim khóèm koe qáésea hãa, ãem kg'õèa hãas noose; igaba gas dim khóèm kòo x'óó nes séèkuan di x'áèan koe kgoarasea.

3 A ncèè gas dim khóèm qanega kg'õèa hãa koes kòo c'ẽem khóè ba séè, nes ko cg'árà-kg'ao sa ta ma tciie; igaba ncèè gas dim khóèm kòo x'óó nes gha ãe x'áèan koe kgoarasea hãa, a c'ẽem khóè bas kòo séè ne cg'árà-kg'ao tama.

4 Tíí qõe ga tuè, gatu ka igabaga i gatà ii, gatu igaba tu kò Krestem dim tc'áróm koe guu a x'áèan koe x'óó, nxãasega tu gha C'ẽem ãe x'ooan koe ghùèa hãam di ii ka, ta gha nxãasega Nqari ba tc'áróan kúrúa máá ka.

5 Eè ta kò qanega nqõóm di ta ii, ka zi kò gúu zi ãe chìbian ka ncàm mèa hãa zi, x'áèan ka kúrúè a cgáé-q'ooa ta koe tséé, nxãasega ta gha x'oo sa tc'áróan kúrúa máá ka.

6 Igaba ta ncēeska x'áèan koe kgoarasea hãa, a ãe kò qáé taa hãa sa x'óóa guua, nxãasega ta gha táá

nciís kg'òès góá tòòèa hãa zi gúù zi dis koe tséé, igaba ta gha k̄aba kg'òèan Tc'èem di koe tséé ka.

Chìbian cgoa x'ãàku sa

⁷ Kháé ta gha nxãaska dùú sa nxàe? X'áèa nea chìbigaa? Nxãas tama si i! X'áèan tama kò ii ner ga kò chìbian c'úùa hãa. X'áèan kò méé naka máá, “Táá ncóó guu,” témé tama ner ga kò ncóós dùú sa ii sa c'úùa hãa khama.

⁸ Igaba i chìbian *ncèem* x'áè-kg'ám koe guu a kòm ba hòò, a wèé zi ncóó-kg'ám zi tíí koe óágara hãa; x'áèan káà a koe i chìbian x'óóa hãa khama.

⁹ Tíí igabar kò c'èe x'áè ka x'áèan káà a koe kg'òèa, igaba èem ko *ncèem* x'áè-kg'ám ba hàà ka i kò chìbian tshoa-tshoa a kg'òè,

¹⁰ ra tíí x'óó. Ra kò bóò a q'ãa, gaam x'áè-kg'ám èe kò ko kg'òè sa óága ba, tíí koe x'oo sa óágara hãa sa.

¹¹ Chìbia ne kò *ncèem* x'áè-kg'ám koe kòm ba hòò a qàè-qae te, a gaam koe guu a cg'òo te khama.

¹² Khama ra ga nxãaska máá, x'áèa ne tcom-tcomsa a, me x'áè-kg'ám ba gataga tcom-tcomsa, a tchàno, a qãè me e, témé.

¹³ Ka sa kò kháé nxãaska gaas gúùs èe qãè sa k̄abise a tíí koe x'oo sa kúú? Nxãas tama si i! Igaba chìbi si i kò ii *ncèe* kò *tíí koe x'oo sa kúú sa*, nxãasegas gha chìbi sa x'áise chìbi si i sa ka, ncèe kò qãès gúùs koe guu a tíí koe x'oo sa óágara hãa sa. Ncèem dàòm kas kò kaisase x'áise, kias chìbi si i sa, ncèem x'áè-kg'ám koe guu a.

¹⁴ X'áèa nea tc'èem di i sa ta q'ana hãa, igaba ra tíí cgàam cgoa kúúèa, a chìbian koe qãà iise x'ámáguèa,

15 a ãer ko kúrú sa bóòà q'ãa tama. Eãr kúrú kg'oana hãa sar kúrú tama khama, igaba ãer kúrú sa tc'ãe tama sa, gaas kúrú ra kos ga si i.

16 Igaba ncãe ãer kúrú sa tc'ãe tama sar kòo kúrú, ner ko dtcòm, x'ãea ne qãe e sa.

17 Ncãe i ii khama ra tíi tama ra a ncãe ko kúrú u ra, igaba tíi koe x'ãea hãas chibi si i.

18 Q'ana ra hãa, si cúis gúus qães ga sa tíi koe x'ãea hãa tama khama, nxãa tar ko méé ner ko máá, tirim cgãam koe témé. Ncãma ner úúa hãa, qãea ner ga kúrú di i, igabar ko gaan kúrú ka tààè khama.

19 Eãr kúrú kg'oana hãas gúus qãe sar kúrú tama, igaba ãer kúrú sa tc'ãe tamas cg'ãe saa, gaas kúrú kos ga si i khama.

20 Nxãaska, ncãe ãer kúrú sa tc'ãe tama sar kòo kúrú ner tíi tama ra a ãe ko kúrú si ra, igaba tíi koe x'ãea hãa chibi ii *ãe ko kúrú si i*.

21 Ra ko bóò, i ko ncãe qarian tíi koe tsée: qãea ner kúrú kg'oana, igaba i cg'ãean gaa koe ga tíi cgoa hàna.

22 Tcáóa te q'oo koe ra ko Nqarim di x'ãean koe qãe-tcao khama;

23 igabar ko c'ãe qarian bóò, i ko cgáé-q'ooa te di zi xòè zi koe tsée, a ko tc'ãea te di qarian cgoa x'ãaku, a ko chibian di qarian dim qãa ba kúrú te, ncãe cgáé-q'ooa te di zi xòè zi koe hàna a.

24 Tsóágase cgómgar khòè ra gáé! Díi na gha ncãem tc'áróm x'ooan dim koe ggoara te?

25 Igaba méém Nqarim ncãe ko gatá dim X'aigam Jeso Krestem koe guu a *kgoara te* ba qãe-tcao mááè!

Ncãe sa gha nxãaska tiris téé-q'oo sa ii: Tc'ãea te

koer Nqarim dim x'áèm dòm q'oo koe hãa, igabar cgàaa te koe chìbian di qarian dòm q'oo koe hãa sa.

8

Tcom-tcomsam Tc'ëem koe kg'õèa ne

¹ Gaa domka i ncēeska gane ãe Jeso Krestem koe hãa ne koe cúí xgàrakuan ga káà a.

² Kg'õèan dim Tc'ëem di qaria nea Jeso Krestem koe guu a chìbian hēé naka x'ooan hēéthēé di qarian koe kgoara taa* hãa khama.

³ Moshem di x'áèa ne kò cgàam di kg'amkan domka kgoara ta ka tààè, igabam kò Nqari ba Gam dim Cóám koe guu a kgoara ta a khama. Ncēe kò chìbi-kg'aom khama ma tsééa tcg'òóèa hãa ba, a ko hàà cgàa ii, a hàà gaam cgàam koe chìbian dis tcg'òóa mááku sa ii ba.

⁴ Nxãasega ta gha x'áèan koe ko qaase tchànoan kúrú ka, a ta a Tc'ëem ko ma qaa khama ma kg'õè, cgàam ko ma qaas ka tamase.

⁵ Eë cgàam di nea ko gane di tc'ëean cgàam di zi gúù zi koe tcãà, igaba ne ko gane ãe Tc'ëem di ne gane di tc'ëean Tc'ëem di zi gúù zi koe tcãà khama.

⁶ Si cgàam koe tcãà tc'ëe sa x'oo si i, si Tc'ëem koe tcãà tc'ëe sa kg'õè sa hēé naka tòóku sa hēéthēé e.

⁷ Cgàam koe tcãà tc'ëe sa Nqarim cgoa kómku tama si i, cgàa ba Nqarim di x'áèan dòm q'oo koe máàse tama khama, a máàse ana hãa tite.

⁸ Ne gane ãe cgàam koe hãa ne cuiskaga Nqari ba qãè-tcaokagua hãa tite.

---

* **8:2:** *taa* - Gerika sa ko máá: “tsi” témé. Ncēs gúù sa ko wèè ne dtcòm-kg'ao ne nxàe khamam kò “ta” dim kg'ui ba tsékaguè.

⁹ Igaba tu gatu cgàam koe hãa tama, a Tc'ëem koe hãa, ncèè tseeguan kagam kò Krestem dim Tc'ëe ba gatu koe x'ãèa hãa ne. Igaba ncèè c'ëem khòèm kò Krestem dim Tc'ëe ba úú tama nem Krestem di tama.

¹⁰ Igaba ncèè Krestem kò gatu koe hãa, nem gatu dim tc'ëe ba tchànoan domka kg'òèa hãa, ãetam *ga* ma gatu dim tc'áró ba chibian domka x'óóa igaba.

¹¹ Ncèè Gaam ãe Jeso ba x'ooan koe ghùia hãam dim Tc'ëem kò gatu koe x'ãèa hãa, nem gha thée Gaam ãe Krete ba x'ooan koe ghùia hãa ba gatu di tc'áróan ncèe kaàko o gha kg'òèan máà, Gam dim Tc'ëem ncèe gatu koe x'ãèa hãam koe guu a.

¹² Gaa domka ta kúrú ta gas tsée sa úúa hãa, tíi qõe ga tuè - cgàam ko ma tc'ëe khama ma kg'òè di tama sa,

¹³ cgàam ko ma tc'ëe khama tu kòo ma kg'òè ne tu gha x'óó khama, igaba ncèè Tc'ëem *di qarían* ka tu kòo tc'áróm di zi tsée zi cg'òo ne tu gha kg'òè.

¹⁴ Wèèa ne ãe Nqarim dim Tc'ëem ka tc'ãà-cookg'aièa nea Nqarim di ne cóá ne e khama.

¹⁵ Qãàn ko kúrú tu um Tc'ëe ba tu mááè tama khama, gaicara gha q'áòan koe tcãà tu u ba, igaba tu cóá tu gha ii dim Tc'ëe ba mááèa, ncèe ta ko tcii a ko máá, “Aboè, gatá ka Xòò Tseè!” témé ba.

¹⁶ Tc'ëe ba ko Gaam ka gatá dim tc'ëem cgoa xg'ae a nxàea tseegukagu, Nqarim di ta cóá ta a sa.

¹⁷ Ncèè *Nqarim di ta* cóá ta kò ii, ne ta nxãaska *x'aian di ta* q'òò-kg'ao ta a, Nqarim *di x'aian* di ta q'òò-kg'ao ta, Krestem cgoa xg'ae a *Nqarim di x'aian* q'òòhãa ta. Igaba méé ta gataga Gam cgoa xg'ae naka xgàràè, naka taa nxãasega Gam di x'áàn koe tcãà.

Hààko x'aè di x'áà ne

18 Tíí ko bóò ka i gatá di xgàrakuan ncēe x'aè di gùù cgáé tama a, ncēe gha hàà gatá koe x'áíè x'áàn cgoa i kòò tòóa xg'aeè ne.

19 Wèém nqǒó ba kaisa tcoman cgoa Nqarim di ne cóá ne gha hàà x'áíèm x'aè ba qǎà hãa khama.

20 Nqǒó ba gha hàà cg'ãa-cg'anase domka, ãem gaam nqǒóm ga ba ma tc'ëea khama tamase, igaba Gaam ãe kò gaatama ma xgàra mem kò ma tc'ëea hãa khama ma; *me nqǒó ba* nqòòan úúa hãa,

21 ts'óóm tite di i, a ba a gha kgoaraè a gaicara qǎà-khoe ii tite, a gha nxãasega Nqarim di ne cóá ne di kgoarasean hēé naka x'áàn hēéthēé máàè ka.

22 Q'ana ta hãa khama, me ko wèém nqǒó ba ncēeskaga igaba thǒò-tcaoase kg'ae, ábàn di thǒòan koe hãas khòès khama ma.

23 Me nqǒóm cúím tama me e ncēe ko thǒò-tcaoase kg'ae ba, igaba ta ko gatá igaba thēé thǒò-tcaoase kg'ae, ncēe Tc'ëe ba úúa hãa ta. Me Tc'ëe ba tc'ãà a kúrúsea hãam tc'áró me e, *ncēe hààko x'aè di kg'òèan di nqòòan máà ta a hãa ba*, ta hãa a ko Nqarim gha hàà Gam di ta cóá ta ii sa x'áím cáím ba qǎà, tc'áróa tam gha kgoarasean máà ba.

24 Ncēe nqòòan úúa hãase ta kò kgoaraè khama. Si hòòsekos nqòò sa cg'árés kaga nqòòs tama si i: òù na ga ãe i hòòà hãas koe nqòò?

25 Igaba ncēè ãeta hòò tamas koe ta kò nqòòan úúa hãa, ne ta ko qáò tcáóan cgoa qǎà si.

26 Gatà iim dàòm kagam ko Tc'ëe ba gatá di kg'amkan koe hùì ta a thēé. C'úúa ta hãa dùú sa ta ga còrè a dtcàrà sa, naka ta ga ma còrè sa, igabam ko Tc'ëe ba Gam ka gatá téé-q'oo koe thǒò-tcaoase

còrèa máá ta a, a ba a ko kg'uian cgoa nxàèè tite nxãa kg'uian cgoa kg'aea máá ta a.

²⁷ Me Nqarim ncêe ko tcáóa ta q'oo koe hãa zi bóò ba *Tcom-tcomsam* Tc'êem di tc'êe-kg'áman q'ana hãa, Gam di ne khòè ne téé-q'oo koem ko Tc'êe ba êem ko ma Nqari ba tc'êe khama ma còrèa máá ne khama.

²⁸ Ta q'ana hãa, wèé zi gúù zia ko gane êe Nqari ba ncàmà hãa ne koe tsééa xg'ae sa, nxãasega i gha qãè ka, gane êem nxãakamaga Gam di tc'êean koe guu a tciia hãa ne koe.

²⁹ Gane êem Nqari ba nxãakamaga q'ana hãa nem nxará tcg'òóa hãa khama, Gam dim Cóám dis iis koe ne gha hãa ka. Nxãasegam gha *Gam dim Cóá ba* kái qòea ba xg'aeku koe qgáé-kg'ai di ba ii ka.

³⁰ Me Nqari ba nxãaska gane êem nxará tcg'òóa hãa ne tciia hãa, a êem tciia hãa ne ko tchàno ne iise bóò, a êem ko tchàno ne iise bóò ne Gam di x'ààn máana hãa.

Nqarim di ncàmkuu ne

³¹ Kháé ta gha nxãaska ncêe zi gúù zi ka dùú sa nxàè? Ncêè Nqarim kò gatá xòè koe hãa ne i gha díín gatá cgoa x'ãàku?

³² Gaam êe kò Gam dim Cóám tc'áró-tc'aro ga táá bóò guu, igaba kò gatá wèéa ta domka tcg'òó Me ba, nxãa ba gáé cuiskaga Gam cgoa wèé zì gúù zi máà ta a hãa tite thêé?

³³ Díí na gha êe Nqarim ka nxará tcg'òóèa hãa ne chìbi-chibi? Nqari ba ko tchàno ne iise bóò ne.

³⁴ Díí na gha xgàra ne? Jeso Krete ba x'óóa hãa! Si gataga kaisas gúù sa: x'ooan koem ghùìèa hãa si i, a gataga Nqarim dim kg'ám x'òàm xòè koe hãa, a ko gataga còrèa máá ta a!

³⁵ Dìí na gha Krestem di ncàmkuwan cgoa q'aa-q'aa ta a? A tcabà zia, a qóm zia, a xháé zia, a xàbà saa, a dxàù saa, a cg'ǎè saa, a ntcàu baa?

³⁶ Ncēe i ma *Nqarim di zi Tcgāya* zi koe ma góásea hãa a ko máá:

“Tsáá domka ta ko wèém koaba-dàò ba cg'õòè, a ta a ko cg'õòè ko zi ghùu zi khama ma bóòè,”
téméè khama.

³⁷ Nxãan tama a, igaba ta wèé zi gúù zi ncēe zi koe kaia ta tàà-kg'ao ta a, Gaam ēe ncàm ta am koe guu a.

³⁸ Kaisa tcoma ner úúa hãa, *Nqarim di ncàmkuwan cgoa ga q'aa-q'aa ta as gúù sa káà si i sa khama*: a kg'õè saa ga igaba, a moengele xua ga igaba, a tc'ãã-cookg'aia ga igaba, a ncēm x'aèm di zi gúù zia ga igaba, a hààkom x'aèm di zia ga igaba, a c'ēe qaria ga igaba,

³⁹ a tc'amaka hãam nqõó baa ga igaba, a nqãaka hãa baa ga igaba, a c'ēs gúùs ncēm nqõómkg'ai di saa ga igaba, nxãa zia cuiskaga *Nqarim di ncàmkuwan cgoa q'aa-q'aa ta a hãa tite*, ncēe Jeso Krestem gatá ðim X'aigam koe hãa a.

Nqarim dis tc'ēe sa Iseraele koe hēé naka qhàò zi di ne koe hēéthēé e (9–11)

9

Nqari ba Gam di ne khòè ne nxára tcg'òóá

¹ Tseegua ner ko Krestem koe kg'ui, a tshúù-ntcõa tama, i ko tiri tcáóan Tcom-tcomsam Tc'ēm koe nxàea tseegukagu,

² kaisa tshúù-tcaoa ner úúa, a chõò tamas thõò sa tcáóa te koe úúa hãa.

³ Ncàmàr kò hãa, tí ra ga kò tí ka cgúìèa sa, a ga kò Krestem koe guu a q'ãea tcg'òóèa hãa, tí qõè ga ne domka, ncêe tiris qhàòs di ii ne.

⁴ Iseraele di ne khòè nem Nqari ba nxárá tcg'òóa Gam di ne cóá ne gha ii ka, a ba a Gam di x'ààn x'ái nea, a gane cgoa qáé-xg'ae sa kúrúa hãa, a Gam di x'àèan máà nea, *a ba a xгаа-xгаа nea hãa nta ne gha ma* dqomè Me sa, ncêem gataga thêé Gam di zi nqòòkaguku zi máàna hãa ne,

⁵ ncêe kò *Nqarim ka tsééa tcg'òóèa xu* khòè xuku xu ka tsgõose-coa ne; khòèan dis iis ka i kòo kg'uiè nem ncêem Kreste ba gane dis qhàòs koe guua hãam ga Me e. Nqarim ncêem wèè zi tc'amkg'ai koe hãa ba. Chõò tamase méém dqomè. Amen.

⁶ Eëm kò Nqari ba Iseraele ne nqòòkagua hãas kam tààèa hãa tar méé tama. Wèèa ne èe Iseraele koe ábàèa nea Iseraele di tama khama.

⁷ Ne gataga Abrahamam ka tsgõose-coa ne wèè ne *Nqarim di ne* cóá ne tama ne e. Nqari ba kò Abrahama ba bìrí a máá: “Isakam koe tsi gha guu a ãer nqòòkagu tsia tsgõo-coan úú,” témé khama.

⁸ Ncêe sa ko máá, cgàam di ne cóá ne tama ne e ncêe Nqarim di ii ne, igaba nqòòkagukus di ne cóá nea, gane Abrahamam di ne cóá ne ne e, témé.

⁹ Ncêea nqòòkagukus kò ma nxàèèa hãa ga a khama: “Tchànom x'aèm kar gha kàbise, si gha Sarah sa cóá ba ábà,” tam méé.

¹⁰ Ncêes gúùs cúís tama si i, igaba tsara kò thêé Rebekas di tsara cóá tsara cúím xõòm ka ábàè, gatá ka tsgõosem Isaka ba.

11-12 Nqarim di tciikua ne kaisase cgáé e, i khóèan ko kúrú tsééan cgáé tama. Nqari ba ko Gam di tc'ëean koe guu a nxárá tcg'òó - ncēes gúù sa méés qarika tééa mááse sa. Si ko ncēes gúù sa ncēe koe x'áise: qanega tsara cóá tsara ábàè tama cookg'ai koe, a qanega tshúù kana qàè gúù ga kúrú tamas cookg'ai koem kò Nqari ba gatsara ka xòòs Rebeka sa bìrí a máá: “Kaia ba gha cg'áré ba tsééa máá,” témé.

13 Ncēe i ma góásea hãa khama a ko máá: “Jakobe bar ncàma hãa, a Esau ba hòrea hãa,” téméé khama.

14 Kháé ta gha dùú sa nxàè? Nqari ba tchàno tama saa? Nxãas tama si i!

15 Moshem kam kò máá: “Èèr ko thõò-xama máá bar gha thõò-xama máá, a èer ko cgóm ba cgóm,” témé khama.

16 Khama i nxãaska khóèem dis ncàms koe kana tsééa ba koe guu tama, igaba i Nqarim di thõò-xama-máákuan koe guua.

17 Si ko *Nqarim dis Tcgãya* sa Faro ba bìrí a máá: “Kaikagu tsia raa, Tiri qaria ner gha tsáá koe x'ái ka, nxãasega i gha Tiri cg'òèan wèém nqõóm koe nxàèè ka,” témé khama.

18 Gaa domkam ko nxãaska Nqari ba èem thõò-xama máá kg'oana hãa ba thõò-xama máá, a ba a ko èem qari-qari tcúú kg'oana hãa ba qari-qari tcúú.

Nqarim di xgòàn hëé naka Gam di thõò-xama-máákuan hëéthëé e

19 Me gha nxãaska gatu ka c'ëe ba bìrí te a máá: “Ncēeta i kò ii ne ba ko nxãaska Nqari ba dùús domka chìbi-chibi taa máá? Nqarim tc'ëea hãa sa i gha dìín ntcoe?” témé.

20 Ka tsi gáé tsáá tc'ëea máá dìí tsi i ta tc'ëea, khòè tseè, Nqarim cgoa ga ntcoeku tsi? Ka sa gáé ga ãe xommèa hãa sa ãe xom sia hãa ba bìrí naka máá: “Dùús domka tsia ncëer ii khama ma kúrú tea hãa?” témé?

21 Gàba zi dim kúrú-kg'ao ba gáé xom cgoa di gómán koe, cúis dtcõos koem ga cam gaba sara kúrú di qarian úú tama, si c'ëe sa cgáé zi tséé zi di sa ii, si c'ëe sa kg'amaga di zi tséé zi di sa ii?

22 *Igaba tsi ko nta méé ncëes gúús ka:* Nqari ba kò ãem xgòà cgaea hãa gàban, ncëe kaàkagukuan tééa máána hãa koe Gam di xgòàn x'ái kg'oana, a Gam di qarian q'ãakagu kg'oana. Igabam kò qào tcáóse hãa cgoa ne,

23 Gam di x'áàn kaisam gha nxãasega gataga cgómkuan di gàban koe x'ái ka, ncëem nxãakamaga x'áàn kg'ónòa máána hãa a,

24 gatá ncëem tciia hãa ta koe, Juta ne cúí ne koe tamase, igaba tãá zi qhàò zi di ne koe ga hëéthéé e.

25 Ncëem ko Hoseam *dis Tcgãyas* koe méé khama a ko máá:

“Gane ãe kò *kg'aiga* Tiri ne khòè ne tama ner gha Tiri ne khòè ne ta ma tcii,

a ra a gha gaas ãe kò *kg'aiga* ncàmèè tama sa tiris ncàm-khoe sa ta ma tcii,” témé.

26 “Ne gha gaam qgáim ãe ne kò bìrièa hãa a máá:

‘Tiri tu khòè tu tama tu u,’

téméèam koe ne gha bìriè a máá:

‘Kg'õèa hãam Nqarim di tu cóa tu u,’

téméè.”

27 Me ko Isaia ba Iseraelem ka q'au a ko máá:

“Eëta ne ga ma tshàa-dxoom qàè di gómán khama ma kái ne e igaba

ne gha cg'orò ne kgoaraè,”
témé.

²⁸ X'aigam *Nqari* ba gha xòm x'aè-coan q'oo koe
chõò tamase nqõó ba xgàra khama.

²⁹ Eẽm xg'ao *Isaia* ba mééa khamaga i ii, ncẽem
kòo máá:

“Ncèè X'aigam qarim wèém kò xg'ao
c'èe qhàòan ga qaùà máá ta a tama,
ne ta ga kò Sodoma khama ii,
a ga kò Gomora khama ma kúrúsea,”
témé khama.

Paulo ba ko Iseraele ne còrèa máá

³⁰ Kháé ta gha nxãaska dùú sa nxàe? Tãá zi qhàò
zi di ne, ncèe kò tchànoan qaa tama, nea tchànoan
hòòà ka, tchànoan ncèe dtcòm̃s koe guua a.

³¹ Igaba ne kò Iseraele ne, ncèe x'áèan koe guua
tchànoan kòo qaa ne táá hòò o.

³² Dùús domkaà? Dtcòm̃an koe ne kò guu a qaa a
tama, igaba ne kò tséé zi koe guu a qaa a khama.
A ne a kò nxõás tc'amkg'ai koe tcgàba,

³³ ncèe i ma góásea a ko máá:
“Q'ãa, nxõá sar ko Sione koe tòó,
khòè ne gha kúrú ne tcgàba sa,
nxõám kúrú ne gha ne cg'áé ba;
me gha dìim wèém èe ko Gam koe dtcòm̃ ba
táá sau-cgaekaguè ka,”
tam méé.

10

¹ Tíí qõe ga tuè, tcáóa te q'oo koer ko kaisase tc'èe
Iseraele ne gha kgoaraè sa, a ra a ko gataga *Nqarim*
koe còrèa máá ne.

² Nqarim koe ne máàsea hãa khama, ra ko ncēe sa nxãea tseegukagu, igabaga i gane di máàsean tseeguan di q'ãan koe guu tama.

³ Nqarim koe guua hãa tchànoan ne bóòà q'ãa tama khama, a ko gane di tchànoan ne gha kúrúá máàse sa qaa, a Nqarim di tchànoan koe máàse tama.

⁴ Krete ba ko x'áèan chõòkagu khama, *nxãasega ta gha táá x'áèan ko qaa sa kúrúan ka tchànokaguè ka*, igabagam gha dìím wèém ãe ko dtcòm ba tchànokaguè.

Kgoarakuan di qãe tchõà nea wèém khòèm di i

⁵ Moshe ba x'áèan koe guua hãa tchànoan ka ncēe sa góáa hãa a ko máá: “Dìím wèém ãe ko x'áèan ko qaa sa komsana ba gha gaan ka kg'òè,” témé khama.

⁶ Igaba i ko dtcòm koe guua tchànoan ncēeta méé a ko máá: “Táá tcáóá tsi q'oo koe máá, ‘Dìi na gha nqarikg'ai koe qaò?’ témé guu” (ãe sa Krete ba nqãaka úú si i ke),

⁷ “kana máá: ‘Dìi na gha nqãaka hãam nqõóm koe síi?’ témé guu” (ãe sa Krete ba x'ooan koe ghùì si i ke).

⁸ Kháé i ko nxãaska dùú sa méé? *Ncēe si i:* “Kg'ui ba tsáá ka cúù me e, kg'áma tsi koe hēé naka tcáóá tsi koe hēéthēé e,” ta i ko méé. Ncēe ba dtcòm dim kg'ui me e, ncēe xae ko gaam ka xgaa-xgaa ba,

⁹ ncēe ko máá: “Ncēè tsáá ka tsi kòò kg'áma tsi cgoa nxàea tseegukagu Jeso ba X'aiga Me e sa, a kòò tcáóá tsi koe dtcòm Nqari ba x'ooan koe ghùì Mea hãa sa, ne tsi gha kgoaraè,” témé ba.

10 Tcáóa ta cgoa ta ko dtcòm, a ta a ko tchànokaguè, a ko kg'áma ta cgoa nxàea tseegukagu, a ko ncēm dàòm ka kgoaraè khama.

11 *Nqarim dis Tcgāya* sa ko máá: “Dìim wèém ãe ko Nqarim koe dtcòm ba cuiskaga sau-cgaekaguè tite,” témé khama.

12 Juta ne hēé naka qhàò zi di ne hēéthēé xg'aeku koe i cúí q'aa-q'oo ga káà a; cúim Nqari ba X'aigam wèé ne di Me e, a ba a ko wèé ne ãe ko tcii Me ne qguūan cgoa ts'ee-ts'eekg'ai khama.

13 “Dìim wèém ãe gha Nqarim dim cg'òè ba tcii ba gha kgoaraè,” *ta i ko mééè* khama.

14 Kháé ne gha nxāaska ntama ma cg'òèa ba tcii, ncèè Gam koe ne kò dtcòm tama ne? A ne a gha ntama ma Gam koe dtcòm, ncèè qanega ne kò Gam ka kóm tama ne? A ne a gha ntama ma kóm, ncèè xgaa-xgaa ne gha ba ne kò úú tama ne?

15 Me gha ntama ma gaam ãe ko tchōàn xgaa-xgaa ba xgaa-xgaa, ncèè tsééam kò úúè tama ne? Ncèe i ma *Nqarim di zi Tcgāya zi koe* ma góásea a ko máá: “Tsóágase i gáé qāè tchōàn di xàà-kg'aoan di hàà-q'ooan t'òèa!” téméè khamaga ma.

16 Igaba ne kò kái-kg'aise táá qāè tchōàn kom-sana. Isaia ba kò máá: “X'aigaè, dìí ba gaxae di kg'uian komsana hāa?” témé khama.

17 I ko nxāaska dtcòmān ãe ko kómmès koe guu, si ko ãe ko kómmè sa Krestem dim kg'uim ka ko xgaa-xgaaès koe guu.

18 Igabar ko ãe ne kóm ta ga hāas ka tèè. Tseeguan kaga ne kóma hāa! Ncèe *Nqarim di zi Tcgāya* zi ko méé a ko máá:

“Wèém nqōóm koe ga i dòma xu síia hāa,
i gaxu di kg'uian nqōóm chōò-q'oo koe ga síia hāa,”

témé khamaga ma.

¹⁹ Ra ko gaicara tēè, Iseraele ne kò kóma q'ãa tama sa? *Kóma ne kò q'ana hãa!* Moshe ba kò tc'ãa dis ka máá:

“Kúru tu ur gha tu gane ãe qhàòs di tama ne koe tau di,
a ra a gha káa tc'ëes qhàòs di ne cgoa xgòakagu tu u,”

témé khama.

²⁰ Me kò gataga Isaia ba kgoarasea hãase *Nqarim mééa hãa sa nxãe a máá:*

“Gane ãe qaa Te tama ne kar hòòèa hãa,
a Ra a kò gane ãe tc'ëe Te tama ne koe x'áísea hãa,”
témé.

²¹ Igabam kò Iseraele ba bìri a máá:

“Wèém cámi kar tshàua Te tchoanà xòóa máána hãa khòè ne ãe komsana tama a ko ntcoeku cgoa Te ne,”

témé.

11

Nqarim di thõò-xama-máákua ne Iseraele ne koe

¹ Ra ko nxãaska tēè a máá: “Nqari ba gáé kò Gam di ne khòè ne xguì?” témé. Nxãas tama si i! Tíi ga ra thée Iseraele ra a khama, a Abrahamam ka tsgõose-coa ra a, Benjamenem dis qhàòs di ra.

² Nqari ba kò Gam di ne khòè ne ncëe kg'aigam kò q'ana hãa ne táá xguì. C'úua tu gáé hãa *Nqarim dis* Tcgãyas ko Elijam ka méé sa? Me ko ma Nqarim cookg'ai koe Iseraele ne ma chibi-chibi sa, a ko máá:

³ “X'aigaè, Tsari xu porofiti xu ne cg'õoa hãa, a Tsari altaran kòbea hãa, ra tíi cúí ga ra qaù, ne ko cg'õoa te xaù,” témé.

4 Ka ba kò kháé Nqari ba ntama ma xoa me? *Nqari ba kò xoa a máá:* “7,000 xu khóè xur tòóa máásea hãa, ncêe qanega Baale ba qámsea máá tama xu,” témé.

5 Ncêeskaga i gataga ii: qaùà hãa nea hàna, cgómkus koe guu a nxárá tcg'òóèa hãa ne.

6 Igaba ncèè cgómkus koe i kò guua hãa ne i nxãaska *gane di* tsééan koe guu tama; ncèè gatà i kò ii nes nxãaska cgómku sa cgómkus tama si i.

7 Kháé nxãaska dùú saa? Iseraele ne kò èe ne kòo qaas guú sa táá hòò. Khóè ne èe nxárá tcg'òóèa hãa ne cúí ne kò hòò si, igaba ne kò èe qaùà hãa ne qari-qarin tcúúè.

8 Ncêes ko *Nqarim dis* Tcgãya sa méé khama a ko máá:

“Nqari ba kò tcáóa ne hêé naka tc'èea ne hêéthêé ntcùú-ntcuu,
a tcgáía ne ga táá bóòkagu
a tceea ne ga táá kómkagu
ncêem cáám kaga igaba,”
témé khama.

9 Gatagam ko Dafite ba máá:

“Gane dis suu* sa méés ntcóm sa ii naka xhám sa ii, nxãasega ne gha cg'áéa tcãà,
a gha gane di xgàrasean kabia mááè ka.

10 Gane di tcgáían méé i ntcùú-ntcuuè
naka ne nxãasega táá bóò,
naka i gane di qhùrian chõò tamase nàiè,”
tam kò méé.

11 Ra ko nxãaska tèè a máá: Eè ne kòo *Juta ne* tcgàba ka nea gáé kò cg'áé, táá ne gha gaicara tèe

* **11:9:** *suu* - Gerika sa ko máá: “cháà sa” témé - tc'òoan ko tòó a tc'òòès qgái si i.

ka? Nxãas tama si i! Igaba gane di cg'áé-q'ooan gha tãá zi qhàò zi di ne koe kgoarasean óága domka a, nxãasega ne gha Juta ne chii ka.

¹² Gane di cg'áé-q'ooa ne kò nqõó ba qguùkagu, i kò gataga tààè-q'ooa ne tãá zi qhàò zi di ne qguùkagu. Ka nea gha *nxãaska tãá zi qhàò zi di ne* nta noose *qguùkaguè*, ncèè cg'oèas tc'ãò-tc'ãos Juta ne dis kò hãa ne?

Tãá zi qhàò zi di ne di kgoarasea ne

¹³ Gatu cgoar ko kg'ui, tãá zi qhàò zi di tuè: tãá zi qhàò zi di ne koer x'áè úú-kg'ao ra a domka ra ko ncèes tséés tiri sa kaikagu,

¹⁴ tiris tséés koer gha c'èedaoka tiris qhàòs di ne khóè ne kúró ne chii di ii domka, ra gha nxãasega c'èe ne kgoara ka.

¹⁵ Ncèè *Nqarim ka* xguìès *Juta* ne dis kò ko dàò ba xgobekg'am, me nqõó ba Nqarim cgoa tòókuan úú ne sa gha gane *Juta ne* dis dtcòmèmè sa dùú sa ii? X'ooan koe guu a kg'òè si i gha ii!

¹⁶ Ncèè tc'ãà dis péré-qàmàs kò Nqari ba tcg'òóa mááèa, nem nxãaska wèém péré ba gataga thëé Gam di me e, a ncèè hìis di tòbean kò Gam di ii, ne i nxãan ga thëé Gam di i.

¹⁷ A ncèè c'èe xu nxãa xu olife dis hìis di xu kòò q'ãea tcg'òòè, tsi tsáá ncèe qãáka ka dis olifes di tsi *nxãa tsi* gaa koe q'áma tòòè, a ko c'èe xu cgoa èes hìis tòbe di qguùan q'aa-q'aaku,

¹⁸ ne méé tsi táá gaxu nxãa xu koe bóò-boose guu. Ncèè bóò-boose tsi kòò ne *méé tsi tc'èe-tc'èese*, tsáá tsia tòbean qgóó tòò tama, igaba i tòbean qgóó tòò tsia hãa sa.

¹⁹ Igaba tsi gha máá: “Nxãa xua q'ãea tcg'òòèa hãa, nxãasegar gha tí q'áma tòòè ka,” témé.

20 Eẽ sa tseegu si i. Gaxu di dtcòmàn úú taman domka xu q'ãea tcg'òóèa hãa, tsi kò tsáá tsari dtcòmàn domka tééa hãa. Ke méé tsi táá bóò-boose guu, igaba méé tsi q'áda hãa.

21 Ncèè Nqarim kòo hìis kg'aiga úúa hãa nxãan bóòa guu tama, ne tsi tc'èea máá, tsáám gha bóòa guu tsi, ta tc'èea?

22 Ke méé tsi Nqarim di qãèan hëé naka Gam di xgòàn hëéthëé q'ana hãa. Xgòà Me e èe *chìbian kúru ka* cg'áéa hãa ne koe, igabam tsáá koe qãè Me e, ncèè Gam di qãèan koe tsi kòo hãa ne. Tama kò ii ne tsi gha tsáá igaba thëé q'ãea tcg'òóè.

23 A ncèè Juta ne kò gane dis dtcòmàn tamas koe kúúa hãa tama, ne ne gha gaicara q'áma tòòè, Nqari ba qarian úúa hãa, gaicaram gha q'áma tòòè ne di i khama.

24 Ncèè kg'aiga qãáka ka dis hìis olife dis koe tsi kò tsáá guu a q'ãea tcg'òóèa hãa, a olife dis hìis xháràèas koe q'áma tòóèa hãa, ncèè i ga kg'aiga ii tama khama, ne ba gha Nqari ba nxãaska nta noose kabi a kg'aigaka di nxãan gaan dis hìis olife dis koe gaicara q'áma tòó?

Iseraele ba gha kabi a tòóa kg'ónòè

25 Tíí qõe ga tuè, ncèes gúùs chómsea hãa sa tu gha q'ãa sar ko tc'èe, nxãasega tu gha táá tc'èega tu ii sa bìríse ka. *Ncèes gúùs chómsea hãa sa ncèè si i*: qari tcúúan Iseraele di ne khóè ne dia xòm x'aè q'oo† di i, si gha nxãakg'aiga síí cg'oèa hãas nxáráse-q'oos táá zi qhàò zi di ne di sa *Nqarim* koe hàà.

26 Ne gha ncèem dàòm ka wèé ne Iseraele ne kgoaraè, ncèè i ma góásea hãa a ko máá:

† 11:25: *xòm x'aè q'oo* - kana "c'èe xòè za".

“Kgoara-kg'ao ba gha Sione koe guu a hàà,
a ba a gha Jakobem *ka tsgõose-coa ne* koe
cg'ãè tcáóan tcg'òó.

²⁷ Si gha ncēe sa Tiris qáé-xg'ae sa ii gane cgoa,
gane di chìbia ner gha ko séèa tcg'òó cgae ne ka,”
téméèa khama.

²⁸ *Juta nea qãè tchõàn xguìa hãa khama ne
Nqarim di ne cg'õo-kg'ao ne e, nxãasega i gha qãè
tchõàn gatu qhàò di tu koe hàà ka.* Igaba ncēè
nxará tcg'òóa mááses ka ta kòo kg'ui ne ne Nqarim
ka ncànmèa hãa, gane ka tsgõose ga xu *cgoam
kúrúa hãas qáé-xg'aes* domka.

²⁹ Nqari ba aban ãem ko tcg'òó ka hēé naka ãem
ko tcii ne ka hēéthéé tc'ēea kabì tama khama.

³⁰ Gatu qhàò zi di tua kò c'ēe x'aè ka Nqari ba
komsana tama, igaba tu ncēeska, Juta ne di kom-
sana taman domka, Nqarim di cgómkuan hòòa.

³¹ Gane igabaga ne ncēeska ãeta iim dàòm ka
Nqarim máá tua hãa cgómkuan domka komsana
tama, nxãasega ne gha thēé ncēeska Nqarim di
cgómkuan hòò ka.

³² Nqari ba kò wèé ne khóè ne kúrú ne kom-
sana taman koe tòóse, nxãasegam gha wèéa ne ga
cgómkuan x'ái ka khama.

Nqari ba dqomà ne

³³ Tsóágase i gáé Nqarim di qguùan kaia!
Tsóágase i gáé Gam di q'ãan di tc'ēean hēé
naka q'ãa-kg'áma ba hēéthéé tchàà-a!
Dìí na gha Gam di zi tc'ēe-kg'ám zi bóòa q'ãa?
Dìí na gha Gam di zi dàò zi qaara tcg'òó a xùri?

³⁴ *Nqarim dis Tcgãyas ko méé a ko máá:*
“Dìí na X'aigam di tc'ēe-kg'áman q'ana?”

Dìí na ga tchàno-tchano Me?

³⁵ Kana ia xg'ao dìín c'ěe gùù máà Me,
Me ga gaa gùùan suruta k̄abi?"
témé khama.

³⁶ Wèé zi gùù zia Gam ka kúrúèa,
a zi a Gam koe guua,
a Gam domka hàna.
Nqari ba méém chòò tamase dqomèmè! Amen.

Dtcòm-k̄g'ao ne ko ma tséé sa (12:1-15:13)

12

Nqari ba tsééa máá

¹ Gaa domkar ko Nqarim di thòò-xama-máákuan koe guu a dtcàrà tu u, tíí q̄e ga tuè, tc'áróa tu tu gha dàòà-máákus iise tcg'òó sa, kg'òèa hãa, a tcom-tcomsa, a ko Nqari ba q̄àè-tcaokagu sa - ncěea tc'ěem di tsééan gatu ga còrè cgoa ga a khama.

² Táá méé tu ncěem nq̄óm di cauan xùri guu, igaba méé tu tc'ěe-k̄g'áma tu koe k̄aba-k̄abaè, naka tua gha nxãasega Nqarim dis tc'ěe sa q'ãa, gaas ãe q̄àè ii, a ko q̄àè-tcaokagu Me, a tchàno ii sa.

³ Cgómkuan ncěer máàèa hãa domkar ko wèém khòèm ãe gatu xg'aeku koe hãa ba bìrì a ko máá: Táá méém tc'ěe-q'ooa ba koe tc'amakam hãa sa bìrìsea hãa guu, igaba méém wèém khòè ba tc'ěe-k̄g'áma ba koe, ãem Nqari ba máà mea hãas tc'ãò-tc'ãos dtcòm̄an dis cgoa q̄ḡóóse.

⁴ Cúím tc'áróm koe ta kái xòèan úúa hãa, i wèé xòèan cúís tséé sa kúrú tama khama.

⁵ Ncëem dàòm ka ta ko, ãeta ta ma kái ta a igaba cúim tc'áró ba Krestem koe kúrú, me wèém xòè ba c'ëe xu xòè xu cgoa xg'ae-xg'aeà hãa.

⁶ Ke méém wèém khòè ba tãáka zi aba zi ãem Nqari ba Gam di cgómkuan ka máa taà hãa zi tséékagu: ncèè porofitan kò ii ne méém ãem úúa hãa dtcòmàn dis tc'ãò-tc'ãos cgoa tséékagu u.

⁷ Naka ncèè c'ëe ne tsééa máás kò ii ne méém tsééa máá ne, naka ncèè xгаа-xgaas kò ii ne méém xгаа-xгаа,

⁸ naka ncèè c'ëe ne korès kò ii ne méém korè ne. Ncèè c'ëe ne hùis kò ii ne méém kgoarasea hãase hùì ne. Ncèè c'ëe ne tc'ãà-cookg'ais kò ii ne méém wèé tcáóa ba cgoa gatà hëé. Ncèè c'ëe ne koe cgómkuan x'áis kò ii ne méém qãè-tcaoan cgoa x'ái i.

Dtcòm-k'ao ne dis kg'õè sa

⁹ Ncàmku sa méés tseegu di sa ii. Eë cg'ãè ii sa hòre, qgóóa qari ãe qãè ii sa.

¹⁰ Gatu ka c'ëea ne kaisase ncàm, khòè qõeku ne ga ma ncàmku hãa khama ma. Gatu nqáéase tu gatu ka c'ëe ne tcom.

¹¹ Táá méé tu xhõen-tcáó guu; gatu dim tc'ëe ba méém karu; X'aiga ba méé tu tsééa máá.

¹² Nqòðan koe méé tu qãè-tcaoa hãa, naka tua xgàrasean koe qáò tcáó ii, naka còrèan koe qgóóa qari.

¹³ C'ëe ne dtcòm-k'ao ne kòo xháé ne méé tu ãe tu úúa hãa sa gane cgoa q'aa-q'aaku. X'áéa tu koe c'ëe ne qãèse hààkaguan koe tu tcàan tcáó.

¹⁴ Ts'ee-ts'eekg'ai ãe xgàra tu u ko ne; ts'ee-ts'eekg'ai ne, táá cgúí ne guu.

¹⁵ Eë ko qãè-tcao ne cgoa qãè-tcao, naka ãe ko kg'ae ne cgoa kg'ae.

16 Cúita noose tu qgóoku; táá bódò-boose guu, igabaga ãe nqãaka hãnas téé-q'oos di ne cgoa tsééa xg'ae; táá tc'ëega tu ii sa bìrìse guu.

17 Táá c'ëem khóem cg'ãèan kúrúa máá tua ba cg'ãèan cgoa kabia máá guu. Eë wèem khóem koe qãè iis koe méé tu tcãà tc'ëe.

18 Ncèè tààè tama tu kò hãa, i gataga gatu koe guua hãa, ne méé tu wèé khóèan cgoa tòóku.

19 Ncãm-ncamsa tuè, táá méé tu cg'ãèan kabia máá guu, igaba tu Nqarim di xgòan guua máá a; ncëe *Nqarim di zi Tcgãya* zi ko X'aigam ka méé a ko máá:

“Kabia mááku sa Tiri si i,
Ra gha Tíía kabia máá,”
témé khama.

20 Igaba

ncèè gatu dim cg'õo-kg'aom kò xabà hãa ne tc'õoan máà me nakam tc'õó,
naka cáman kò hãa ne
tshãan máà me nakam kg'áà.

Eëta hëéan ka tu gha ko kúrú mem saucgae a chìbi bódòse.*

21 Táá méé tu cg'ãèan ka tààè guu, igabaga méé tu qãè gúùan cgoa cg'ãèan tàà.

13

Tc'ãà-cookg'aian qámsea máá sa

1 Wèém khóè ba méém tc'ãà-cookg'aian qámsea máá. Nqarim ka *kgoara máàèa hãa* tama tc'ãà-cookg'ai nea káà a ke, igaba ãe hãna ne Nqarim ka tòóèa hãa.

* **12:20:** *kúrú mem saucgae a chìbi bódòse* - Gerika sa ko máá: “karuko zi c'ee ntcomè zi tcúúa ba koe xg'ae-xg'ae,” témé.

² Díim wèém ãe ko tc'ãà-cookg'aian ntcoe ba ko Nqarim nxará tcg'òóá hãa sa ntcoe, me gha díim wèém gatà ko hãe ba xgàrakuan óága cgaese.

³ Tc'ãà-cookg'ai xua ãe qãèan ko kúrúm ka bèèè tama khama, igaba xu ko ãe cg'ãèan ko kúrúm ka bèèè. Eã tc'ãà-cookg'aia hãam bèe tsi kò tc'ãe tama ne méé tsi nxãaska qãè gúùan kúrú nakam gha dqom tsi.

⁴ Nqarim dim tsée-kg'ao me e, tsari qãèan domka ko tsée ba khama. Igaba ncèè cg'ãèan tsi kòò kúrú ne méé tsi bèe, ntcàum ãem qgóóá hãa bam kg'amaga qgóó tama ke. Nqarim dim tsée-kg'ao me e, a ko Nqarim di xgòàn óá, ãe ko cg'ãèan kúrú ne koem gha xgàrakuan qòòkagu khama.

⁵ Gaa domka méé tsi ãe tc'ãà-cookg'aia hãam koe qámsea hãa, *Nqarim di* xgàrakuan bèe domka cúí tamase, igaba tsari tc'ãe-tc'ãesean domka hãéthéé e.

⁶ Ncèes gúùs domkaga tu ko nqòóm ko tcg'òóá mááè marian tcg'òó, tc'ãà-cookg'ai xua Nqarim di xu tsée-kg'ao xu u khama, ncèe ko tsééa xu kúrú xu.

⁷ Ke méé tsi ãe tsi ga wèém khòè ba úú cgoa hãa sa máà me: nqòóm ko tcg'òóá mááè mari kò ii ne tcg'òó o, ncèè mari kò ii ne méé i mari ii, táòkg'aikus kò ii ne méés táòkg'aiku sa ii, naka kaikagukus kò ii ne méés kaikaguku sa ii.

Tsáá ka c'ãe ba ncàm sa

⁸ Táá méés cúí khòè koe ga qanega tsi suruta tamasa chibi sa hãa guu, tsáá ka c'ãe ba ncàm cúis oose. Eã gam ka c'ãe ba ncàmã hãa ba ko x'ãèan ko qaa sa kúrú ke.

⁹ X'ãèan ncèe ko máá: “Táá méé tsi cg'áràn kúrú guu; táá méé tsi cg'òo guu; táá méé tsi ts'ãà guu; táá

mée tsi ncóó guu,” naka c'ěe x'áè-k'g'ámán hěéthěéa cúím x'áè-k'g'ám koe q'g'óóa x'g'aeèa, ncěe ko máá: “Tsáá ka c'ěe ba ncàm ěe tsi ma ncàmsea hãa kham-aga ma,” témé ba.

¹⁰ Ncàmku sa tsáá ka c'ěe ba chibi kúrú cgaes tama si i. Gaa domkagas ko ncàmku sa x'áèan ko mée sa kúrú.

X'ám q'oo koe kg'òè

¹¹ X'aèm ncěe ta ko gaam q'oo koe kg'òè ba tu q'ana hãa, ke mée tu ncěe sa kúrú. Tc'oman koe tu gha těe dim x'aè ba hààraa. X'aèm kgoarakus di ba ncěeska kaisase cúù me e ke, ncěe ta kò tshoa-tshoa a ko dtcòm kam kò ii tama khama.

¹² Ntcùúa ne nqáéa hãa, i koaban cúù u. Ke hàà naka ta ntcùú-q'oo di tsééan dxùukg'ai za tòó naka taa x'áàn di zi ncõo gàba zi hãa.

¹³ Hàà naka ta qãèm dàòm ka q'g'óóse, cáms di x'áàn q'oo koe hãa ne khòè ne khama ma, ěe kaisase ko tc'óó, a ko kg'áà ne hěé, naka cg'aràn ko kúrú a káà q'g'óóse-q'oo ne hěé, naka mēéku a tau di ii ne hěéthěé ka tamase.

¹⁴ Igaba mée tu X'aigam Jeso Krete ba hãa, naka tua cgàa ba tu ga ma qãè-tcaokagu di zi tc'ěe-k'g'ám zi chõòkagu.

14

Kg'amka ne hěé naka qari ne hěéthěé e

¹ Eě dtcòma hãa, igaba gam di dtcòmán koe kg'amka ba, qãèse hàakagu, ẽem tc'ěea hãas koe ntcoeku goa me tamase.

² C'ẽem khòèm dis dtcòm sa ko kgoara máá me, me wèés gúù sa tc'óó, igaba khòèm ẽe gam dis dtcòm̀s kg'amka ii ba ko tsòbèan cúí ga tc'óó.

³ Khòem ãe ko wèés gúù sa tc'óó ba méém táá ãe wèés gúù sa tc'óó tama ba ntcoea hãase sèè guu, nakam ãe wèés gúù sa tc'óó tama ba táá ãe ko wèés gúù sa tc'óóm qãèse hëé tama sa bóò guu, Nqari ba qãèse hàakagu mea hãa ke.

⁴ Dìí tsia tsáá, c'ëem khòem dim qãàm qãèse hëé tama ta ko méé tsi? Gam ka q'òðsem koe i guua hãa *ëem ko kúú tsééan koem gha* tééa qari kanam gha cg'áé sa. Igabam gha tééa qari, X'aiga ba qarian úúa hãa khama, kúú mem gham tééa qari di i.

⁵ C'ëem khòem kam c'ëem cáím ba c'ëe xu cáím xu ka cg'áé me e, me ko c'ëem khòe ba wèé cáím ga cúíta noose sèè. Wèém khòe ba méém tc'ëea ba q'oo koe bìrísea hãa, ãem tc'ëea hãa sa gaas ga si i sa.

⁶ Gaam ãe ko c'ëem cáím ba c'ëe xu ka tãákase sèè ba ko X'aigam gha kaikaguè domka gatà hëé. Me ko gaam ãe ko tc'óó ba thëé X'aigam gha kaikaguè domka gatà hëé, Nqari bam ko qãè-tcaoa máá khama. Me ko gaam ãe c'ëe zi tc'óo zi tc'óó tama ba thëé X'aigam gha kaikaguè domka gatà hëé, a ba a ko Nqari ba qãè-tcaoa máá.

⁷ Gatá ka c'ëem cúía ko gam ka kg'òèa mááse ba káá me e, me gataga c'ëem cúía ko gam ka x'óóa mááse ba káá me e khama.

⁸ Ncèè kg'òè ta kòo ne ta ko X'aiga ba kg'òèa máá, a ncèè x'óó ta kòo ne ta ko X'aiga ba x'óóa máá. Khama nxãaska, kg'òè ta ga ko kana ta ga ko x'óó igabaga, ta X'aigam di ta a.

⁹ Kreste ba kò ncèes gúùs domka x'óó, a kò gaicara kg'òè, nxãasegam gha ãe x'óóa hãa ne hëé naka kg'òèa hãa ne hëéthhëé dim X'aiga ba ii ka khama.

¹⁰ Kháé nxãaska tsáá, dùús domka tsia ko tsáá

qõem qãese hêé tama sa bóò, kana tsáá, dùús ðomka tsia ko tsáá qõe ba ntcoea hãase séè? Wèéa ta ga gha Nqarim dis ntcõó-q'oos xgàrakuan dis cookg'ai koe hàà téé ka.

¹¹ Ncēeta i ma góásea a ko máá:
 “Kg'õèar hãas noosem gha wèém qúrù ba cookg'aia Te koe qom, me gha wèém tam ba Nqarir ii sa dqom,”
 téméè khama.

¹² Me gha nxãaska wèém khòem gatá xg'aeku koe hàna ba gam ka Nqarim koe xqara mááse.

Táá tsáá qõe ba chibi kúrúagu

¹³ Ke méé ta táá xgàraku guu. Igaba méé ta tc'ëea ta koe birísea hãa, gaicara ta gatá ka qõesem cookg'ai koe xgãè-kg'am me gha kana gha chibian koe tcãà me sa tòóa hãa tite sa.

¹⁴ Q'ana ra hãa, a X'aigam Jesom koe kaisa tcoman úúa hãa, cúis gúús gaas ka q'ano tama sa káà si i sa. Igaba ncēè c'ëem khòem dis bóòs kas kò q'ano tama, nes nxãaska gaam koe q'ano tama.

¹⁵ A ncēè tsáá ko tc'õós kòo tsáá qõe ba tshúù-tshuu tc'ëe, ne tsi ncàmkuon x'ái tama. Táá méé tsi hêé nakas tc'õó tsi ko sa tsáá qõe ba hqàkagu guu, ncēe Krestem kò gaam domka x'óó ba.

¹⁶ Táá hêé nakas ãe gatu ka ko qãè iise bóòè sa c'ëe ne ka cg'ãè iise nxãèè guu.

¹⁷ Nqarim di x'aia nea tc'õó sa hêé naka kg'áa sa hêéthhêé di tama a khama, igaba i Tcom-tcomsam Tc'ëem koe tchànoan hêé, naka tòókuan hêé naka qãè-tcaoan hêéthhêé di i.

¹⁸ Dím wèém ãe ko ncēm dàòm ka Kreste ba kúrúá máá ba ko Nqari ba qãè-tcaokagu, a ko khòèan ka tchànóm iise bóòè.

19 Gaa domka méé ta wèé qaria ta cgoa tòókuan ko óá zi gúù zi hěé naka gatá ka c'ěe ne ko tshàoa ghùì zi guù zi hěéthěé kúrú.

20 Táá Nqarim kúrúa hãa sa tc'õoan domka kobe guu. Wèés gúù sa q'ano si i, igaba ncěè c'ěem khòem kòo c'ěes gúù sa tc'õó, si nxãa sa c'ěem khòè ba kúrú me chìbiga ii ne i qãè tama.

21 Qàès gúù sa, táá méé tsi kg'òóan kg'oo, kana gõéan kg'áà, kana c'ěes gúùs tsáá ka c'ěe ba ko chìbian kúrúagu sa kúrú guu.

22 Gaa domka méés dùús wèés ěe tsi c'ěes gúùs ka dtcòmà hãa sa tsáá hěé naka Nqari ba hěéthěé tsao ka cúí ga q'ãaèa hãa. Ts'ee-ts'eekg'aièa baa khòem ěe gam koe qãè ii sa kúrúan ka ntcoese tama ba.

23 Igaba khòem ěe tc'õóm kò ko ne ko káíse těèse ba xgàraèa hãa, dtcòmàn cgoam tc'õó tama khama; si wèés gúùs ěe dtcòmàn koe guu tama sa chìbi si i.

15

C'ěe ne qãè-tcaokagu, tsáá ka tamase

1 Gatá ncěe qari ii ta méé ta gane ěe dtcòmà ne koe kg'amka ii ne gane di tààè-q'õoan koe hùì, naka taa táá gatá qãè-tcaokaguse guu.

2 Wèém khòè ba méém gam ka c'ěe ba qãè-tcaokagu, nxãasegam gha qãèan hòò a tshàoa ghùìè ka.

3 Krestem igabam kò táá qãè-tcaokaguse khama, igaba ncěe i ma góásea a ko máá: “Gane ěe cóè Tsia hãa ne di cóèkua nea Tíí koe hààraa,” témèè khamaga ma.

4 Wèé zi gúù zi ncěe xg'ao góáèa hãa zia góáèa, xgaa-xgaa ta a zi gha ka, nxãasega ta gha *Nqarim di*

zi Tcgãya zi koe guua hãa qáo tcáoan hěe naka ghùì-ghui-tcáoquan hěéthěe koe guu a nqòòan úú ka.

⁵ Nqarim ncěe qáo tcáoan hěe naka ghùì-ghui-tcáoquan hěéthěe di ba méem kg'òèa xg'ae an dim tc'ěe ba máa tu u, ěe tu ko Jeso Kreste ba xùri ka,

⁶ naka tu nxãasega xg'ae naka Nqarim gatá dim X'aigam Jeso Krestem ka Xòò ba cúim dòm cgoa dqòm.

Qãe tchõa nea Juta ne hěe naka qhàò zi di ne hěéthěe di i

⁷ Gaa domka méé tu gatu ka c'ěe ne qãese hààkagu, ěem ma Kreste ba ma qãese hààkagu tua hãa khamaga ma, nxãasegam gha Nqari ba dqòm mè ka.

⁸ Bìrí tu ur ko khama a ko máá, Kreste ba kò ěe q'ãe nqãa-qgai khòòèa hãa ne dim qãa ba kúrúse, Nqari ba tseegu di Me e sam gha x'ái ka, nxãasega zi gha Abrahama xuku xu kò nqòòkaguèa hãa zi gúù zi tseegukaguè ka,

⁹ naka gataga ěe tãá zi qhàò zi di ne gha Nqari ba Gam di cgómquan domka dqòm ka, ncěe i ma góàèa hãa a ko máá:

“Gaa domkar gha tãá zi qhàò zi di ne xg'aeku koe dqòm Tsi,

a ra a gha cg'òèa Tsi nxáè,”
témée khama,

¹⁰ a i a ko gaicara máá:

“Qãe-tcao tu, tãá zi qhàò zi di tuè,
Gam di ne khòè ne cgoa,” témée.

¹¹ A ko gaicara máá:

“X'aiga ba dqòm, gatu wèè tu tãá zi qhàò zi di tuè,
naka méé ne wèè ne khòè ne dqòm Me,”

témée.

¹² Me ko gaicara Isaia ba máá:

“Jesem dim Tobe ba gha hàà,
Gaam ãe gha tãe a tãá zi qhàò zi di ne dim Tc'ãà-
cookg'ai ii ba,

ne gha tãá zi qhàò zi di ne Gam koe nqòòan úú,”
témée.

¹³ Nqarim ncãe nqòòan ko Gam koe guu ba méém wèe qãe-tcaoan hãe naka tòókuan hãéthãe cgoa cg'oè-cg'oe tu u, ãe tu ko Gam koe dtcòm ka, naka tua gha nxãasega Tcom-tcomsam Tc'ẽem di qarian ka cg'oèa nqáese nqòòan koe.

Chõò-q'oo sa hãe naka tsgámku zi hãéthãe e (15:14–16:27)

Paulo ba tãá zi qhàò zi dim x'áe úú-kg'ao me e

¹⁴ Tíi qõe ga tuè, tíi igabar gatu ka kaisa tcoman úúa hãa, gatua qãean ka cg'oèa, a q'ãan di tc'ẽean wèe ka cg'oè-cg'oeèa hãa sa, a tu a qarian úúa hãa xgaa-xgaaku tu gha di i.

¹⁵ Igaba ra kò c'ãe zi qgài zi koe kgoarasea hãase góá máá tu u, a ko tc'ẽe-tc'ẽese tu u, cgómkuan ncãer Nqarim ka máàèa domka,

¹⁶ nxãasegar gha tãá zi qhàò zi di ne koe Jeso Krestem dim tsée-kg'ao ba ii ka. Peresitim khamar ko ma Nqarim di qãe tchõàn xgaa-xgaa, nxãasega ne gha tãá zi qhàò zi di ne dàòà-mááku sa ii, ncãe gha Tcom-tcomsam Tc'ẽem ka qáòa tcg'òò a cúía tòòè, a Nqarim ka qãese hààkaguè sa.

¹⁷ Gaa domkaga ra ko Jeso Krestem koe, tiri tséean Nqari bar kúrúa máána hãa domka dqomse,

¹⁸⁻¹⁹ a cuiskaga c'ãe gúù kaga kg'uia hãa tite, Krestem tíi koe kúrúa hãas tséés ka cúí oose. *Tiri*

kg'uian hěé naka tsééan hěé, naka x'ái zi hěé naka are-aresa zi gúù zi di qarian hěéthěé cgoa, naka Nqarim dim Tc'ěem di qarian cgoa hěéthěém ko Krete ba tãá zi qhàò zi di ne kúrú ne *Nqari ba* komsana. Ra kò gatà iim dàòm ka Jerusalema koe guu, a ra a *wèém nqõó ba* nxama-nxama, a Iliriko koe ga síí, a síí Jeso Krestem di qãè tchõàn cg'oèa hãase xгаа-xгаа.

²⁰ Wèé x'aèan kar kò ko ěem Krete ba q'ãàè tama koer gha qãè tchõàn xгаа-xгаа sa tc'ěe, nxãasegar gha táá c'ěem khòèm dis tshoa-tshoas tc'amkg'ai koe guu a tshàoa ghùì ka.

²¹ Igaba ncēe i ma góásea hãa a ko máá:

“Gane ěe qanega Gam ka birìè tama
ne gha bóò,
ne gha gane ěe Gam ka kóm tama
ne kómá q'ãa,”
témèè khama.

²² Ncēes gúùs domkar kòo káíse xgàè-kg'ammè a hàà cgae tu u tama.

Paulo ba ko Roma ne gam di zi kàa zi ka birì

²³ Igaba ncēeska, ncēe zi xg'aeku zi koer gha tséé qgáà káà a, ra kò gataga ncíisega hàà cgaea tu xgónèa hãa,

²⁴ khamar birísea hãa gatàr gha hěé sa, ěer ko Spaine koe qõò ka. Eër ko *Roma koe* tcana nqáé kar gha bóò tu u di nqòòà ner úúa hãa khama, ra gataga nqòòan úúa, ěer kò xòm x'aè-coan gatu ka qãè-tcaokaguèa xg'ara ka tu gha tiris qõòs koe hùì te di i.

25 Igabar ncēeska dàò q'oo koe hãa a ko Jerusalema koe qõò, gaa koe hãa ne dtcòm-k'ao ne di hùia ner gha úú ka.

26 Maketonia hēé naka Akaia hēéthēé *di ne dtcòm-k'ao ne* kò bóò i qãèa máá nea hãa, Jerusalema koe hãa ne dtcòm-k'ao ne ãe dxàua hãa ne ne ga aban tcg'òóa máá sa khama.

27 Gatà hēéan ka ne kò qãè-tcaokaguèa hãa, i kò gataga kg'anoa hãa gatà ne ga hēé sa. Ncēè *Juta ne* kòò tc'ēm di ts'ee-ts'eekg'aikuan tãá zi qhàò zi di ne máà, ne i gataga thēé kg'anoa hãa *tãá zi qhàò zi di ne* ga nqõóm di zi gúù zi ãe ne úúa hãa zi thēé *Juta ne* máà sa khama.

28 Ra gha nxãaska ãer ko ncēes tséé sa kúrúa xg'ara, a ko tseeguan kaga ne ncēe aban hòòà hãa sa bóò, kar gha Spaine koer ko qõò ka tcãà cgae tu u a nqáé.

29 Ra q'ana hãa ãer ko hàà cgae tu u, ner gha cg'oèa hãa ts'ee-ts'eekg'aikuan Krestem di cgoa hàà sa.

30 Tíí qõe ga tuè, gatá dim X'aigam Jeso Krestem ka hēé naka Tc'ēm di ncàmkuuan ka hēéthēé, ra ko dtcàrà tu u, tíí cgoa tu gha xg'ae a qarika Nqari ba còrèa máá te sa.

31 Nxãasegar gha ãe dtcòm-k'ao tama ne Jutea koe hàna ne koe kgoaraè ka, i gha gataga tiri tsééan Jerusalema di gaa koe hãa ne dtcòm-k'ao ne qãè-tcaokagu ka,

32 nakar gha nxãasega Nqarim kò ncàma hãa ne qãè-tcaoan cgoa hàà cgae tu u, naka raa gatu dis xg'aes ka kaba-kabàè.

33 Nqarim tòókuan di ba méém gatu wèé tu cgoa hãa. Amen.

16

Tsgámkaguku zi

¹ Gatá ka qõeses Febe sar ko koara máá tu u, Kenkerea koe hãnas kerekes dis qãà sa,

² a ko dtcàrà tu u, X'aigam koe tu gha qãèse hààkagu si sa, dtcòm-kg'ao ne kg'anoa hãam dàòm cgoa, naka tua ães ga ko hùikuan qaa qgài koe hùì si, kái ne khòè nes hùia hãa domka, tíí ga ra hěéthěé e.

³ Perisila* sa hěé naka Akila ba hěéthěé khara tsgámkagu, ncěe ko Jeso Krestem koe tíí cgoa tséé khara.

⁴ Tíí domka khara kò kg'õèa khara cg'oè-cg'oegas qgàis koe tcãà. Tíí cúí ra qãè-tcaoa máá khara a tama, igaba zi ko tãá zi qhàò zi di zi kereke zi wèé zi thěé qãè-tcaoa máá khara a.

⁵ Gakhara dim nquum koe ko xg'aes kereke sa thěé tsgámkagu.

Tirim ncàm-khoem Epeneto ba thěé tsgámkagu, ncěe Asia dim khòèm tc'ãà a Krestem koe máàsea hãa ba.

⁶ Maria sa tsgámkagu, ncěe kaisase tséé tua hãa sa.

⁷ Anteroniko ba hěé naka Juniase ba hěéthěé tsara tsgámkagu, tiris qhàòs di tsara, ncěe xae kò xg'ae a qáéèa hãa tsara. C'ěe xu x'àè úú-kg'ao xu ka kaisase tcommèa hãa tsara, a tíí ka kg'aia Krestem koe hààraa tsara.

⁸ Ampeliato ba tsgámkagu, tirim ncàm-khoe ba, X'aigam koe.

---

* **16:3: Perisila** - Gerika sa ko “Perisika” témé.

- 9 Urebano ba tsgámkagu, gatá cgoa ko Krestem koe tsée ba, naka Setakuse ba hěéthěé e, tí tcáràm ncàm-ncamsa ba.
- 10 Apelese ba tsgámkagu, ncěe kò Krestem koe kúrúa bóòè, a tchàno ii ba.
Arisetobulom dis x'áé-q'oos di ne tsgámkagu.
- 11 Tirim qhàòm Herodione ba tsgámkagu.
Narekisom dis x'áé-q'oos di ne tsgámkagu, gane ěe X'aigam koe hàna ne.
- 12 Terufena sa hěé naka Terufosa sa hěéthěé sara tsgámkagu, X'aigam di sara tsée-kg'ao sara.
Tíí tcáràs ncàm-ncamsas Peresise sa tsgámkagu thěé, ncěe X'aigam koe kaisase tséea hãa sa.
- 13 Rufase ba tsgámkagu, X'aigam ka nxará tcg'òóèa ba, naka gam ka xòò sa hěéthěé e, ncěe kò gataga tiris xòò sa ii sa.
- 14 Tsgámkagu Asunekireto ba hěé, naka Felegone ba hěé, naka Heremese ba hěé, naka Paterobase ba hěé, naka Heremase ba hěé naka tíí qōe ga xu hěéthěé e, ěe gaxu cgoa hàna xu.
- 15 Tsgámkagu Filolego ba hěé, naka Julia sa hěéthěé khara, naka Nereo ba hěé, naka gam ka qōese sa hěé, naka Olumpase ba hěé, naka wèé ne dtcòm-kg'ao ne ěe gane cgoa hàna ne hěéthěé e.
- 16 Tcom-tcomsas x'obèkus cgoa tu tsgámkaguku.
Wèé zi kereke zi Krestem di zia ko tsgámkagu tu u.
- 17 Tíí qōe ga tuè, dtcàrà tu ur ko, gane ěe ko q'aa-q'aasean óága ne, a ko ěe tu xgaa-xgaaèa hãa guúan ko ntcoe zi guù zi dàòà tu q'oo koe tòò ne koe tu gha q'õése sa; tcg'oaragu ne.

18 Eēta ii ne khòè nea gatá dim X'aigam Kreste ba tsééa máá tama, igaba ne ko gane di ncãàn kúrúá máá. Gane di kg'uian t'òè-t'òeèa hãa, a qãè khama xamè cgoa ne ko ãe kg'amka tc'ãe ne di tcáóan qãe-qae.

19 Wèém khòè ba gatu di komsana-q'ooan ka q'ana hãa, ra gaa domkaga gatu domka qãè-tcaoa hãa. Igabagar ko tc'ãe, tc'ãega tu gha ii sa ãe qãè iis koe, naka tua gha káà chibi ii ãe cg'ãè iis koe.

20 Nqarim tóókuan di ba gha xòm x'aè-coa q'oo koe satana ba nqàrè-kg'ama tu koe cg'ám-cg'am.

Gatá dim X'aigam Jesom di cgómkuan méé i gatu cgoa hãa.

21 Timoteom tíí cgoa ko tséé ba ko tsgámkagu tu u. Xu ko gataga thée tiri xu qhàò xu Lukio ba hée, naka Jasone ba hée naka Sosipatere ba hēéthēé xu tsgámkagu tu u.

22 Tíí Teretio ra, ncēes tcgãyas dir goá-kg'ao ra ko X'aigam koe tsgámkagu tu u.

23 Gaio ba ko tsgámkagu tu u, ncēer x'áéa ba koe x'ãèa hãa ba, si ko wèes kereke sa x'áéa ba koe xg'ae.

Erasetom ncēe kòre-kg'aom x'áé-dxoom di marian di ba ko tsgámkagu tu u, naka gatá ka qõesem Kareto ba hēéthēé e.

24 †

Còo di dqòmkoa ne

25 Nqari ba méém dqòmme! Qãè tchõàn ãer kòo Jeso Krestem ka xgaa-xgaa cgoa gha qari-qari tu u di qarín úúa ba. Xgòre-kg'aisean ncēea kò c'úúsea

† 16:24: C'ãe zi tcgãya zi Gerika di zi ncēe xùri ko kg'uian úúa: 24Cgómkuan gatá dim X'aigam Jeso Krestem di méé i gatu wèé tu cgoa hãa. Amen.

hãa tseeguan ga a, ncẽe kò nqáéa hãa kurian kái ka
kò chómsea hãa a,

²⁶ igabaga ncẽeska xgòre-kg'aièa hãa a, a porofiti
xu ka góáèa zi Tcgãya zi koe guu a x'áièa hãa, a chõò
tamam Nqarim tcg'òóa hãa x'áèan koe guu a wèé
zi qhàò zi q'ãakaguèa hãa, nxãasega zi gha dtcòm a
komsana Me ka.

²⁷ Ncẽem Nqarim cúisega tc'ẽega ba méém Jeso
Krestem koe guu na chõò tamase dqomèmè! Amen.

Kabas Qae-xg'ae sa
The New Testament in the Naro language of Botswana
copyright © 2012 The Bible Society of Botswana

Language: Naro

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

d01ddea0-c0e8-5bc4-86fa-b235639fa99b